

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Гуманітарний факультет
Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (дипломної) роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

МОНІТОРИНГ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СПОЖИВЧОГО ПОПИТУ

Виконав(ла): здобувач(ка) вищої освіти

4 курсу, групи ГФ-213сп

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризмознавство

Богдан КРАВЕЦЬ

Керівник: к.е.н., доцент Дар'я МАМОТЕНКО

Рецензент: к.е.н., доцент Ольга ШЛЯГА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Гуманітарний

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 242 Туризм

Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

Валентина ЗАЙЦЕВА

«12» лютого 2026 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (ДИПЛОМНУ) РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

КРАВЦЯ Богдана Юрійовича

1. Тема роботи (проекту) МОНІТОРИНГ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СПОЖИВЧОГО ПОПИТУ,
керівник роботи (проекту) МАМОТЕНКО Дар'я Юріївна, к.е.н., доцент,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від 11 лютого 2026 року № 48
2. Строк подання студентом роботи (проекту) 01.06.2026 р.
3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні навчальні посібники, підручники, статті наукових видань, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, монографії, Інтернет-джерела, офіційні дані міжнародних організацій та інституцій, зокрема UN Tourism (UNWTO), World Health Organization (WHO), Global Wellness Institute (GWI), OECD, WTTC, Eurostat.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) Теоретичні основи ринку оздоровчого туризму. 2) Моніторинг та оцінка сучасного стану світового ринку оздоровчого туризму. 3) Стратегічні напрями та інструменти розвитку ринку оздоровчого туризму.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічний матеріал кваліфікаційної (дипломної) роботи складає: 17 таблиць, 14 рисунків

6. Консультанти розділів кваліфікаційної (дипломної) роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	МАМОТЕНКО Д.Ю., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	02.04.2026
2	МАМОТЕНКО Д.Ю., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	16.04.2026
3	МАМОТЕНКО Д.Ю., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	30.04.2026
Нормо контроль	КОРНІЄНКО О.М., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	12.05.2026

7. Дата видачі завдання 12 лютого 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	12.02.2026	виконано
2	Вивчення літературних джерел	15.02-10.03.2026	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	11.03-17.03.2026	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	18.03-31.03.2026	виконано
5	Виконання першого розділу	02.04.2026	виконано
6	Виконання другого розділу	16.04.2026	виконано
7	Виконання третього розділу	30.04.2026	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	02.05.2026	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	09.05.2026	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12.05.2026	виконано
11	Перевірка роботи керівником	15.05.2026	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	16.05.2026	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	19.05.-26.05.2026	виконано
14	Подання роботи на кафедру	01.06.2026	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	05.06.-30.06.2026	виконано

Здобувач(ка) вищої освіти _____ Богдан КРАВЕЦЬ
(підпис)

Керівник роботи (проекту) _____ Дар'я МАМОТЕНКО
(підпис)

РЕФЕРАТ

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є здійснення моніторингу та визначення ключових тенденцій й стратегічних напрямів розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах зміни споживчих пріоритетів.

Об'єкт дослідження: світовий ринок оздоровчого туризму.

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні аспекти розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту.

Методи дослідження: системний та структурний аналіз, порівняльний і статистичний методи, методи аналізу і синтезу, узагальнення, класифікації, PESTLE-аналіз.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правові акти міжнародних організацій, аналітичні звіти провідних міжнародних інституцій (UN Tourism, OECD, WTTC, Global Wellness Institute), наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали конференцій, статистичні та аналітичні дані, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет, включаючи офіційні вебсайти організацій і результати власних досліджень автора.

Практичне значення результатів: розробка рекомендацій при формуванні державної політики у сфері оздоровчого туризму та впровадженні цифрових інновацій у сфері оздоровчого туризму.

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на науково-практичній щорічній конференції здобувачів вищої освіти «Тиждень науки – 2026» в Національному університеті «Запорізька політехніка», 13 – 17 квітня 2026 р., м. Запоріжжя. Опубліковані тези доповіді.

Структура. Кваліфікаційна (дипломна) робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків.

Обсяг. Загальний обсяг – 95 сторінок, основна частина – 78 сторінок.

Графічний матеріал. Робота містить 17 таблиць та 14 рисунків.

АНОТАЦІЇ

КРАВЕЦЬ Богдан. Моніторинг та сучасні тенденції розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту. – Кваліфікаційна (дипломна) робота.

У роботі досліджено теоретичні засади функціонування ринку оздоровчого туризму, визначено його сутність, структуру та особливості розвитку. Проведено моніторинг сучасного стану та глобальних тенденцій світового ринку оздоровчого туризму, проаналізовано моделі розвитку в країнах-лідерах, здійснено PESTLE-аналіз факторів впливу на розвиток ринку. Обґрунтовано стратегічні напрями розвитку оздоровчого туризму в умовах цифровізації та зміни споживчої поведінки. Запропоновано впровадження національної цифрової платформи.

Ключові слова: оздоровчий туризм, ринок, моніторинг, тенденції, цифровізація, інновації, розвиток.

KRAVETS Bogdan. Monitoring and current trends in the development of the global wellness tourism market under conditions of consumer demand transformation. – Qualification work.

The paper examines the theoretical foundations of the functioning of the wellness tourism market, defining its essence, structure, and development features. The current state and global trends of the global wellness tourism market are monitored, development models in leading countries are analyzed, and a PESTLE analysis of factors influencing market development is conducted. Strategic directions for the development of wellness tourism in the context of digitalization and changing consumer behavior are substantiated. The implementation of a national digital platform is proposed.

Keywords: wellness tourism, market, monitoring, trends, digitalization, innovation, development.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ВВП – валовий внутрішній продукт

грн. – гривня

див. – дивись

дод. – додаток

ін. – інше

млн. – мільйон

млрд. – мільярд

ст. – століття

США – Сполучені Штати Америки

тис. – тисяча

AI – штучний інтелект

API – прикладний програмний інтерфейс

AR – доповнена реальність

Big Data – великі дані

CREST – Центр відповідального туризму

EU – Європейський Союз

GWI – Глобальний інститут оздоровчого туризму

IoT – Інтернет речей

ISO – Міжнародна організація зі стандартизації

JCI – Міжнародна об'єднана комісія з акредитації у сфері охорони здоров'я

NTTO – Національне управління подорожей і туризму США

OECD – Організація економічного співробітництва та розвитку

UN Tourism – Всесвітня туристична організація ООН

WHO – World Health Organization (Всесвітня організація охорони здоров'я)

WTTC – Всесвітня рада з подорожей і туризму

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	12
1.1. Визначення та сутність оздоровчого туризму в умовах трансформації попиту	12
1.2. Структурна модель світового ринку оздоровчого туризму	21
1.3. Концептуальні засади та інструменти управління розвитком ринку оздоровчого туризму	26
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ СВІТОВОГО РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	32
2.1. Аналіз макроекономічних показників ринку оздоровчого туризму	32
2.2. Порівняльний аналіз моделей розвитку оздоровчого туризму в країнах-лідерах	43
2.3. PESTLE-аналіз глобальних трансформацій ринку оздоровчого туризму	53
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	62
3.1. Ключові драйвери та тренди розвитку оздоровчого туризму в умовах зміни споживчої поведінки	62
3.2. Стратегічні пріоритети розвитку оздоровчого туризму в Україні та інтеграція у світовий ринок	68
ВИСНОВКИ	74
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	79
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми. Оздоровчий туризм є одним із найбільш динамічних сегментів світового туристичного ринку, розвиток якого суттєво прискорився під впливом глобальних соціально-економічних трансформацій, зокрема пандемії COVID-19, зростання уваги до ментального здоров'я та популяризації концепції здорового способу життя. У сучасних умовах оздоровчий туризм трансформується у комплексний міжгалузевий феномен, що поєднує туристичні, медичні, рекреаційні та wellness-послуги, формуючи нову модель споживчої поведінки, орієнтовану на превентивне оздоровлення та підвищення якості життя.

Зростання попиту на персоналізовані оздоровчі послуги, розвиток цифрових технологій, а також інтеграція туризму з системою охорони здоров'я визначають стратегічну роль оздоровчого туризму у глобальній економіці. За оцінками міжнародних аналітичних інституцій, саме цей сегмент демонструє стабільні темпи зростання та виступає одним із ключових драйверів розвитку туристичної індустрії.

Для України розвиток оздоровчого туризму набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів, пов'язаних із необхідністю відновлення фізичного та психоемоційного стану населення, а також післявоєнної реконструкції економіки. Наявність значного природно-рекреаційного потенціалу (мінеральні води, лікувальні грязі, сприятливі кліматичні умови) створює передумови для формування конкурентоспроможного ринку оздоровчого туризму. Водночас розвиток цієї сфери сприяє активізації регіонального розвитку, залученню інвестицій та створенню нових робочих місць, особливо у курортних і сільських територіях.

Проблематика розвитку оздоровчого туризму знайшла відображення у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Н. Антонюка, А. Зарубіна, М. Мальської, О. Бордун, С. Галасюк, О. Носирєва, Ю. Онуйко,

Н. Щербатюк, а також зарубіжних дослідників. Однак, питання адаптації світових тенденцій до українських реалій, впровадження інноваційних і цифрових рішень, а також формування ефективних механізмів управління розвитком ринку оздоровчого туризму залишаються недостатньо розробленими.

З огляду на це, актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного аналізу сучасного стану світового ринку оздоровчого туризму, виявлення ключових тенденцій його розвитку та обґрунтування стратегічних напрямів трансформації галузі в умовах зміни споживчого попиту та цифровізації економіки.

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є здійснення моніторингу та визначення ключових тенденцій й стратегічних напрямів розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах зміни споживчих пріоритетів.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити такі завдання:

- узагальнити теоретичні основи функціонування ринку оздоровчого туризму;
- здійснити моніторинг та оцінку сучасного стану світового ринку оздоровчого туризму;
- обґрунтувати стратегічні напрями та інструменти розвитку ринку оздоровчого туризму, з урахуванням цифровізації, інноваційних технологій і трансформації споживчої поведінки, а також визначити перспективи розвитку ринку в Україні.

Об'єктом дослідження є світовий ринок оздоровчого туризму.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту.

Методи дослідження: порівняння, узагальнення, аналіз наукових літературних джерел та Інтернет-ресурсів, методи пошуку і збору даних, методи економічного аналізу (табличний, порівняльний, групування,

графічний), статистичний метод, метод факторного аналізу, PESTLE-аналіз, аналітико-дослідницький метод, прогнозний метод.

Інформаційну базу дослідження становлять: нормативно-правові акти міжнародних організацій, аналітичні звіти провідних міжнародних інституцій (UN Tourism, OECD, WTTC, Global Wellness Institute), наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали міжнародних і національних науково-практичних конференцій, статистичні та аналітичні дані, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет, включаючи офіційні вебсайти організацій і результати власних досліджень автора.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо формування та реалізації стратегічних напрямів розвитку ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту та цифровізації економіки. Запропоновані підходи можуть бути використані органами державного управління, суб'єктами туристичної діяльності, а також підприємствами санаторно-курортної сфери для підвищення ефективності функціонування та конкурентоспроможності національного туристичного продукту. Окремі пропозиції, зокрема щодо впровадження цифрових платформ та інноваційних інструментів (зокрема концепції національної платформи «Wellness Ukraine» і мобільного додатку для персоналізованих оздоровчих програм), можуть бути застосовані у практичній діяльності туристичних підприємств, закладів оздоровлення та рекреаційної інфраструктури.

Матеріали кваліфікаційної роботи доцільно використовувати у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Міжнародний туризм», «Технологія туристичної діяльності» для здобувачів вищої освіти спеціальності «Туризм і рекреація».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на Всеукраїнській науково-практичній щорічній конференції здобувачів вищої освіти «Тиждень науки – 2026» в Національному університеті «Запорізька

політехніка», 13 – 17 квітня 2026 р., м. Запоріжжя, за результатами якої опубліковані тези доповіді на тему «Моніторинг та сучасні тенденції розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту» [58].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна (дипломна) робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (58 найменувань) та додатків (9 позицій). Загальний обсяг – 95 сторінок, основний зміст – 78 сторінок. Робота містить 17 таблиць та 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

1.1. Визначення та сутність оздоровчого туризму в умовах трансформації попиту

Дослідження ринку оздоровчого туризму набуває особливої актуальності в умовах трансформації глобального споживчого попиту, що характеризується зміщенням акцентів від традиційних форм відпочинку до збереження та покращення якості життя. У сучасних умовах туристичний попит дедалі більше формується під впливом таких факторів, як зростання рівня урбанізації, підвищення психоемоційного навантаження, старіння населення та поширення концепції здорового способу життя [18; 26].

Пандемія COVID-19 стала ключовим тригером структурних змін у туристичній галузі, суттєво посиливши увагу до питань фізичного та ментального здоров'я. У результаті оздоровчий туризм трансформувався з вузькоспеціалізованого сегмента у важливий напрям глобального туристичного ринку, що забезпечує не лише відновлення туристичних потоків, а й формування нових моделей споживчої поведінки [56]. Зокрема, спостерігається перехід від реактивного підходу (лікування захворювань) до проактивного (профілактика, підтримка здоров'я, довголіття), що суттєво змінює структуру попиту на туристичні послуги.

Сучасний етап розвитку оздоровчого туризму також характеризується активним впровадженням цифрових технологій, зокрема телемедицини, мобільних додатків для моніторингу здоров'я, wearable-пристроїв, що дозволяє формувати персоналізовані туристичні продукти. Крім того, важливого значення набуває інтеграція принципів сталого розвитку (ESG), що передбачає екологізацію туристичних послуг, відповідальне використання природних ресурсів та підвищення соціальної відповідальності бізнесу [44].

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття

«оздоровчий туризм», що обумовлено багатогранністю цього явища та його міжгалузевим характером. Згідно з підходом Global Wellness Institute, оздоровчий туризм охоплює всі форми подорожей, спрямовані на підтримку або покращення фізичного, психічного та духовного благополуччя людини через участь у спеціалізованих оздоровчих програмах та практиках [28].

Водночас ринок оздоровчого туризму доцільно розглядати як складну соціально-економічну систему, що включає сукупність суб'єктів господарювання, які формують пропозицію оздоровчих послуг, а також споживачів, попит яких орієнтований на підвищення якості життя, профілактику захворювань та відновлення функціонального стану організму [45]. Такий підхід дозволяє розглядати оздоровчий туризм не лише як вид діяльності, а як динамічний ринок із власною структурою, механізмами регулювання та закономірностями розвитку. З метою чіткого розмежування категорій доцільно відрізняти поняття «оздоровчий туризм» та «ринок оздоровчого туризму» (див. рис. 1.1).

Рис. 1.1 – Відмінності між поняттями туризм та ринок туризму в сфері оздоровлення

Оздоровчий туризм визначається як вид туристичної діяльності, спрямований на покращення фізичного, психічного та емоційного стану людини шляхом використання комплексу оздоровчих, рекреаційних та, частково, медичних послуг [5]. Він охоплює широкий спектр активностей, включаючи відвідування санаторно-курортних закладів, spa-комплексів, wellness-центрів, участь у програмах реабілітації, релаксації та відновлення.

Разом з тим, трансформація споживчого попиту зумовлює необхідність перегляду традиційного трактування оздоровчого туризму. Сучасний споживач орієнтується не лише на лікування або відновлення, але й на досягнення довгострокового ефекту – підвищення якості життя, продовження активного довголіття, зниження рівня стресу та покращення психоемоційного стану. У цьому контексті оздоровчий туризм інтегрує елементи медицини, психології, фітнесу, нутриціології та цифрових технологій.

Еволюція понятійного апарату оздоровчого туризму відображає зміну пріоритетів споживачів та розвиток відповідних ринкових пропозицій (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Етапи еволюції оздоровчого туризму [21; 26; 56]

Етап	Характеристика	Ключова мета	Особливості
Традиційний (до 2000-х рр.)	Домінування санаторно-курортного лікування	Лікування захворювань	Медична орієнтація, стандартизовані послуги
Інтеграційний (2000–2019 рр.)	Поєднання лікування, відпочинку та wellness	Відновлення та профілактика	Розширення спектру послуг, зростання SPA
Трансформаційний (після COVID-19)	Орієнтація на превентивне здоров'я та персоналізацію	Якість життя, довголіття	Digital health, персоналізація, ESG

Як видно з таблиці, сучасний етап розвитку характеризується переходом до превентивної моделі, де ключову роль відіграють індивідуалізація послуг, цифровізація та інтеграція міждисциплінарних

підходів.

Сутність оздоровчого туризму розкривається через його функціональні складові (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Основні складові оздоровлення в туризмі [5; 41]

Складова	Характеристика
Фізичне оздоровлення	Підвищення фізичної активності, профілактика захворювань, зміцнення імунітету
Психоемоційне оздоровлення	Зниження рівня стресу, релаксація, ментальне відновлення
Соціальне оздоровлення	Покращення якості соціальної взаємодії та способу життя
Духовне оздоровлення	Саморозвиток, гармонізація внутрішнього стану

Сучасний розвиток оздоровчого туризму супроводжується ускладненням його внутрішньої структури та розширенням понятійного апарату.

У міжнародній науковій та аналітичній практиці дедалі частіше використовується диференціація таких понять, як wellness tourism, medical tourism, health tourism, що обумовлено різною мотивацією споживачів та рівнем медичного втручання.

Відповідно до підходів Global Wellness Institute, оздоровчий туризм доцільно розглядати як інтегровану систему, що включає як профілактичні, так і лікувальні компоненти, при цьому ключовою тенденцією є зростання попиту на превентивні та персоналізовані послуги [26].

Зокрема, у 2024 році глобальна wellness-економіка досягла 6,8 трлн дол. США, демонструючи стабільне зростання та випереджаючи темпи зростання світового ВВП . Це підтверджує, що оздоровчий туризм уже не є допоміжним сегментом, а формує окремий економічний кластер.

З урахуванням сучасних трансформацій попиту доцільно систематизувати основні види туризму у сфері оздоровлення (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Розмежування видів оздоровчого туризму [29]

Вид туризму	Основна мета	Характер попиту	Рівень медичного втручання	Цільова аудиторія
Wellness-туризм	Профілактика, підвищення якості життя	Проактивний	Низький	Здорові люди
Оздоровчий туризм	Відновлення та підтримка здоров'я	Комбінований	Середній	Особи з функціональними порушеннями
Лікувально-оздоровчий туризм	Реабілітація	Частково реактивний	Середній–високий	Особи після захворювань
Медичний туризм	Лікування захворювань	Реактивний	Високий	Пацієнти з діагнозами

Ключовим аспектом сучасної теорії є чітке розмежування понять «оздоровлення» та «лікування», що визначає специфіку туристичного продукту (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Порівняння визначення оздоровлення та лікування

Критерій	Оздоровлення	Лікування
Мета	Профілактика та покращення самопочуття	Усунення захворювань
Характер впливу	Комплексний, неспецифічний	Цільовий, клінічний
Тривалість	Коротко- та середньострокова	Середньо- та довгострокова
Результат	Загальне покращення якості життя	Медичний ефект

Особливе місце у структурі оздоровчого туризму займає wellness-туризм, який у сучасних умовах виступає найбільш динамічним сегментом ринку.

Згідно з сучасними дослідженнями, wellness-туризм орієнтований на формування довгострокового здоров'я та запобігання захворюванням, що відображає глобальний перехід до концепції preventive healthcare [28].

У 2024 – 2026 рр. визначено ключові тренди розвитку wellness-туризму [29; 52]:

- зростання попиту на ментальне здоров'я та anti-stress програми;
- розвиток longevity-туризму (туризму довголіття);
- інтеграція діагностичних технологій та персоналізації;
- поширення digital wellness (wearables, health tracking);
- формування AI-орієнтованих туристичних продуктів.

Особливо важливою є тенденція до так званих «diagnostic wellness programs», що поєднують туристичний досвід із медичною аналітикою (генетичні тести, метаболічні дослідження тощо).

Сучасний ринок оздоровчого туризму функціонує в умовах глибокої трансформації споживчої поведінки, що проявляється у таких змінах, які показано на рисунку 1.2.

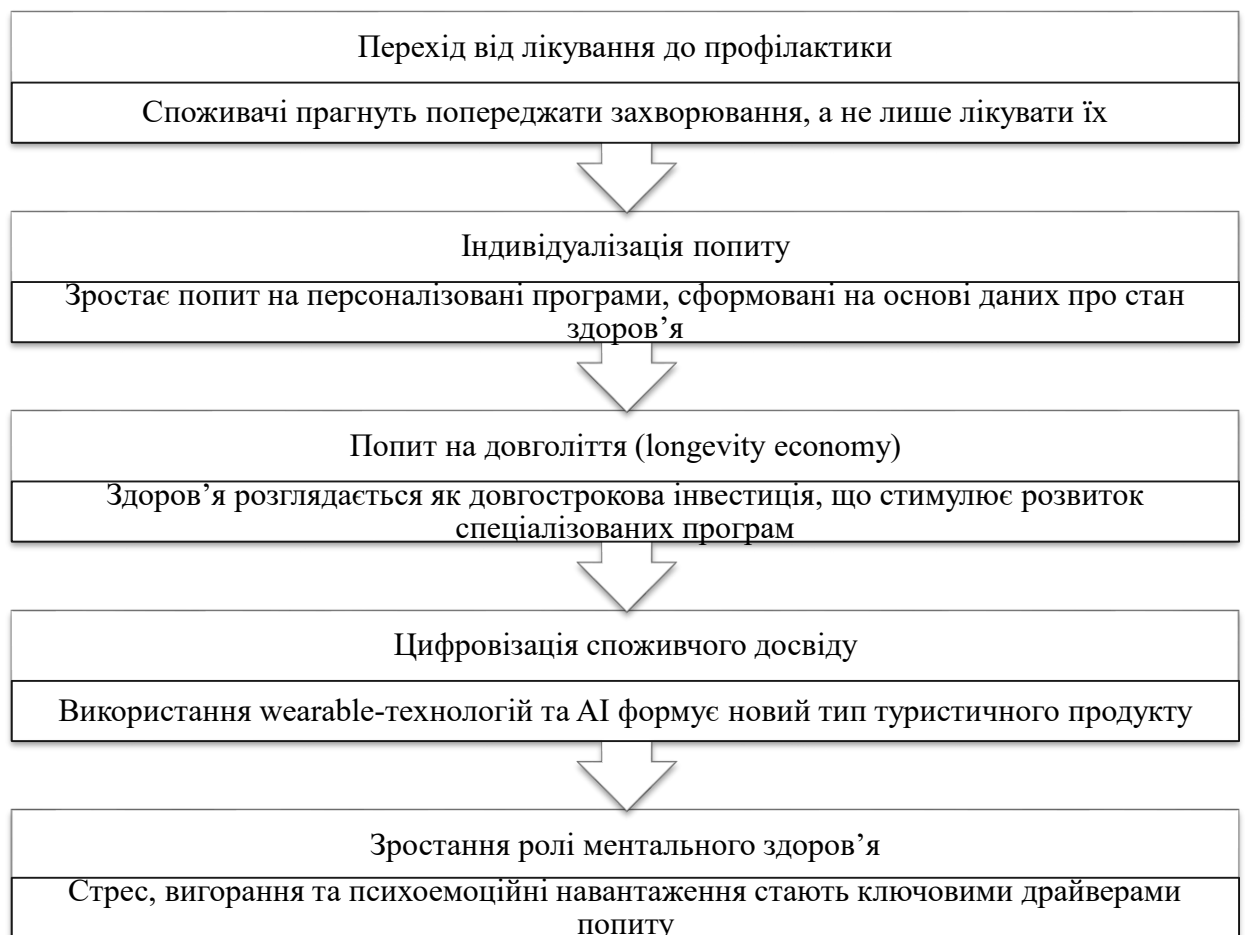

Рис. 1.2 – Трансформація споживчої поведінки оздоровчого туризму

Отже, сучасний оздоровчий туризм характеризується переходом від

традиційної лікувальної моделі до комплексної системи, орієнтованої на профілактику, персоналізацію та підвищення якості життя. Його структура ускладнюється за рахунок інтеграції медичних, рекреаційних та цифрових компонентів, а ключовим фактором розвитку виступає трансформація споживчого попиту.

Попри значну кількість досліджень, у сучасній науковій літературі відсутнє універсальне визначення оздоровчого туризму. Це пояснюється міждисциплінарним характером явища, яке охоплює економічні, медичні, соціальні та поведінкові аспекти [5].

З метою узагальнення існуючих підходів доцільно систематизувати трактування поняття «оздоровчий туризм» (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Сучасні підходи до визначення оздоровчого туризму

Джерело	Визначення
Global Wellness Institute [28]	Оздоровчий туризм – це подорожі, пов’язані з прагненням підтримувати або покращувати особисте благополуччя через фізичні, психологічні та духовні практики
United Nations World Tourism Organization [56]	Оздоровчий туризм – сегмент туристичного ринку, що включає подорожі з метою покращення здоров’я та якості життя через спеціалізовані послуги
Organisation for Economic Co-operation and Development [44]	Оздоровчий туризм – економічна діяльність, що поєднує туризм, охорону здоров’я та індустрію добробуту
Сучасні наукові дослідження [3; 5; 12; 35; 41; 42; 43; 51; 58]	Оздоровчий туризм – інтегрована система послуг, спрямована на профілактику, відновлення та підтримку здоров’я з використанням інноваційних технологій

Окремим, але взаємопов’язаним сегментом є медичний туризм, який характеризується високим рівнем спеціалізації та клінічної орієнтації.

Згідно з сучасними аналітичними оцінками, глобальний ринок медичного туризму демонструє стабільне зростання та у 2025 році оцінюється більш ніж у 100 млрд дол. США, що обумовлено зростанням вартості медичних послуг у розвинених країнах та розвитком міжнародної медичної мобільності [44].

Медичний туризм визначається як форма міжнародної мобільності пацієнтів, які здійснюють подорожі з метою отримання медичних послуг, включаючи діагностику, лікування, хірургічні втручання та реабілітацію (див. табл. 1.6) [5].

Таблиця 1.6 – Характеристика медичного туризму

Критерій	Характеристика
Мета	Основною метою медичного туризму є отримання якісного лікування, діагностики, реабілітації або профілактики захворювань за межами постійного місця проживання пацієнта. Часто пацієнти обирають іншу країну чи регіон через нижчу вартість послуг, вищий рівень медичного обслуговування або доступ до сучасних технологій лікування.
Споживач	Споживачем медичного туризму виступає пацієнт, який має певний діагноз або потребу в медичному втручанні. Це можуть бути особи, які потребують планового лікування, хірургічних операцій, стоматологічних послуг, косметичної медицини чи реабілітації після травм і захворювань.
Основний продукт	Основним продуктом є медична послуга, яка включає консультації лікарів, діагностику, лікування, операції, терапевтичні процедури та реабілітацію. Додатково можуть надаватися супутні туристичні послуги: проживання, трансфер, харчування та організація перебування пацієнта.
Рівень ризику	Медичний туризм характеризується високим рівнем ризику, оскільки результат лікування безпосередньо впливає на здоров'я та життя пацієнта. Ризики можуть бути пов'язані з можливими ускладненнями після процедур, мовним бар'єром, відмінностями у стандартах медичного обслуговування та складністю подальшого спостереження після повернення додому.
Роль туризму	Туристична складова у медичному туризмі має допоміжний характер. Вона забезпечує комфортне перебування пацієнта під час лікування та відновлення, включаючи організацію подорожі, проживання та дозвілля. Проте головним мотивом подорожі залишається саме отримання медичної допомоги, а не відпочинок чи розваги.

На відміну від wellness-туризму, медичний туризм базується на необхідності клінічного втручання, що обумовлює складнішу організацію туристичного продукту, включаючи координацію між медичними установами, страховими компаніями та туристичними операторами.

Сучасний оздоровчий туризм доцільно розглядати як багаторівневу систему, що інтегрує різні сегменти (див. дод. А).

Аналітична інтерпретація структурної моделі оздоровчого туризму дозволяє розглядати її як ієрархічно організовану систему, у межах якої

окремі сегменти виконують різні функції залежно від потреб споживачів та рівня їхнього здоров'я. Базовим елементом виступає wellness-сегмент, який формує основну частину ринку та забезпечує масовий попит завдяки орієнтації на профілактику, підтримку здорового способу життя та підвищення якості життя. Оздоровчий сегмент займає проміжне положення і виконує роль перехідної ланки, поєднуючи профілактичні та відновлювальні функції, орієнтовані на осіб із певними функціональними порушеннями або потребою у реабілітації. Водночас медичний сегмент характеризується вузькою спеціалізацією, високим рівнем медичного втручання та значною доданою вартістю, оскільки передбачає надання складних клінічних послуг. Така структуризація відповідає сучасній концепції health continuum, відповідно до якої здоров'я розглядається як безперервний процес, що охоплює всі стадії – від профілактики та підтримки до лікування та відновлення [51].

Важливою особливістю розвитку оздоровчого туризму в Україні є наявність термінологічних і нормативно-правових розбіжностей, що ускладнюють цілісне функціонування цього сегмента ринку. Зокрема, санаторно-курортні заклади традиційно віднесені до сфери охорони здоров'я, тоді як туристична діяльність регулюється окремим законодавством, що формує різні підходи до управління, фінансування та обліку. Така інституційна розмежованість призводить до фрагментації ринку оздоровчого туризму, ускладнює ведення статистичного обліку та аналітики, а також знижує інвестиційну привабливість галузі через відсутність чітких і узгоджених правил функціонування для всіх учасників ринку.

Таким чином, оздоровчий туризм у сучасних умовах трансформується у складну багатокомпонентну систему, що поєднує елементи туризму, медицини, wellness-індустрії та цифрових технологій. Його розвиток визначається глибокими змінами у споживчій поведінці, орієнтованій на профілактику захворювань, підвищення якості життя та досягнення довгострокового благополуччя.

Ключовою тенденцією є перехід до персоналізованих, технологічно орієнтованих та екологічно сталих туристичних продуктів, що формує нову парадигму розвитку світового ринку оздоровчого туризму.

1.2. Структурна модель світового ринку оздоровчого туризму

Сучасний ринок оздоровчого туризму формується як складна багаторівнева система, що функціонує під впливом глобальних соціально-економічних, демографічних та технологічних трансформацій. На відміну від традиційного туристичного ринку, він характеризується високим рівнем інтеграції з системою охорони здоров'я, wellness-індустрією та цифровими технологіями, що формує нову модель створення цінності для споживача.

За даними Global Wellness Institute, у 2024 – 2025 рр. оздоровчий туризм залишається одним із найбільш динамічних сегментів глобальної економіки, демонструючи стійке зростання завдяки підвищенню попиту на превентивне здоров'я, ментальне благополуччя та довголіття. Це свідчить про трансформацію ринку з індустрії послуг у комплексну екосистему, орієнтовану на підтримку якості життя [26].

Ринок оздоровчого туризму доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують формування, просування та споживання оздоровчих туристичних продуктів. Його структура включає:

- виробників послуг (медичні та wellness-заклади);
- посередників (туроператори, цифрові платформи);
- споживачів (індивідуальні туристи, корпоративні клієнти);
- інституційне середовище (державне регулювання, міжнародні організації).

Однак, на відміну від класичних моделей туристичного ринку, сучасна структура доповнюється новими елементами, зокрема цифровими платформами, health-tech компаніями та провайдерами персоналізованих послуг.

З урахуванням сучасних трансформацій доцільно виділити ключові елементи ринку (див. табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Структура сучасного ринку оздоровчого туризму [28, 56]

Категорія	Елементи	Характеристика
Основні учасники ринку	Оздоровчі та медичні заклади	Санаторії, клініки, wellness-центри, SPA-комплекси
	Туроператори та агрегатори	Формування та продаж туристичних продуктів
	Споживачі	Індивідуальні, корпоративні, медичні туристи
Інфраструктурні елементи	Засоби розміщення	Готелі, курорти, спеціалізовані wellness-готелі
	Транспортна система	Авіа-, залізничний, автомобільний транспорт
Цифрові елементи	Онлайн-платформи	Booking-системи, health apps
	Digital health технології	Телемедицина, wearable devices, AI-аналітика
Інституційне середовище	Державна політика	Регулювання, стандарти, сертифікація
	Міжнародні організації	Формування глобальних стандартів
Зовнішні фактори	Економічні	Доходи населення, інвестиції
	Соціальні	Старіння населення, lifestyle-тренди
	Технологічні	Цифровізація, інновації

Ринок оздоровчого туризму виконує важливі економічні та соціальні функції. Його розвиток сприяє [6]:

- зростанню зайнятості у сфері туризму та суміжних галузях;
- розвитку регіональної інфраструктури;
- залученню інвестицій у медичні та wellness-проекти;
- підвищенню конкурентоспроможності національних економік.

Крім того, він виступає важливим інструментом розвитку міжнародного співробітництва, сприяючи інтеграції країн у глобальні туристичні та медичні мережі.

Ключовою відмінністю сучасного ринку оздоровчого туризму є його цифровізація. Використання інноваційних технологій суттєво змінює як пропозицію, так і попит.

Основні напрями цифрової трансформації:

- впровадження телемедицини;
- використання wearable devices для моніторингу здоров'я;
- застосування штучного інтелекту для персоналізації програм;
- розвиток онлайн-платформ бронювання та медичних консультацій.

Цифрові технології формують нову модель взаємодії між учасниками ринку, де ключову роль відіграють дані та їх аналітика [50].

Однією з визначальних характеристик сучасного ринку оздоровчого туризму є його висока диференціація, зумовлена трансформацією споживчого попиту, розвитком медичних і цифрових технологій, а також зростанням ролі превентивної медицини. У цих умовах традиційний поділ на лікувальний та профілактичний туризм є недостатнім, що обумовлює необхідність застосування більш комплексного підходу до сегментації.

Згідно з сучасними аналітичними підходами [28], ринок оздоровчого туризму доцільно сегментувати за критеріями мотивації споживача, рівня медичного втручання та характеру туристичного продукту (див. табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Сегментація світового ринку оздоровчого туризму [28]

Сегмент	Характеристика	Основна мета	Цільова аудиторія	Ключові послуги
Wellness-туризм	Превентивний, lifestyle-орієнтований	Підтримка здоров'я	Здорові люди	SPA, фітнес, релаксація, detox
Medical tourism	Клінічно орієнтований	Лікування	Пацієнти	Операції, діагностика
Preventive & longevity tourism	Інноваційний сегмент	Довголіття, anti-aging	Особи 35+	Генетичні тести, biohacking
Rehabilitation tourism	Відновлювальний	Реабілітація	Пацієнти після лікування	Фізіотерапія, реабілітація
Luxury wellness tourism	Преміум-сегмент	Комплексне відновлення	Високодохідні клієнти	Індивідуальні програми, retreat

Запропонована сегментація відображає ключову тенденцію розвитку ринку оздоровчого туризму, яка полягає у переході від масового стандартизованого продукту до індивідуалізованих і високоспеціалізованих

послуг. У сучасних умовах спостерігається домінування wellness-сегменту як базового, що забезпечує основний обсяг попиту, водночас відзначається стрімке зростання сегмента longevity, орієнтованого на довголіття та превентивне здоров'я. Паралельно медичний туризм характеризується високим рівнем прибутковості завдяки складності та вартості послуг, а також формується преміальний сегмент luxury wellness, який орієнтований на індивідуалізовані програми високого рівня сервісу. Така динаміка свідчить про формування багаторівневої структури ринку, у межах якої різні сегменти відповідають різним стадіям і потребам споживача. З урахуванням сучасних підходів доцільно представити ринок оздоровчого туризму у вигляді інтегрованої моделі (див. дод. Б).

Сучасний ринок оздоровчого туризму функціонує як цілісна екосистема, що передбачає інтеграцію різних галузей, зокрема туризму, медицини та інформаційних технологій, а також активну взаємодію державного і приватного секторів. Його розвиток орієнтований на створення довгострокової цінності для споживача, що виходить за межі разового споживання послуг [20]. Сучасний ринок оздоровчого туризму зазнає трансформацій, які показані на рисунку 1.3.

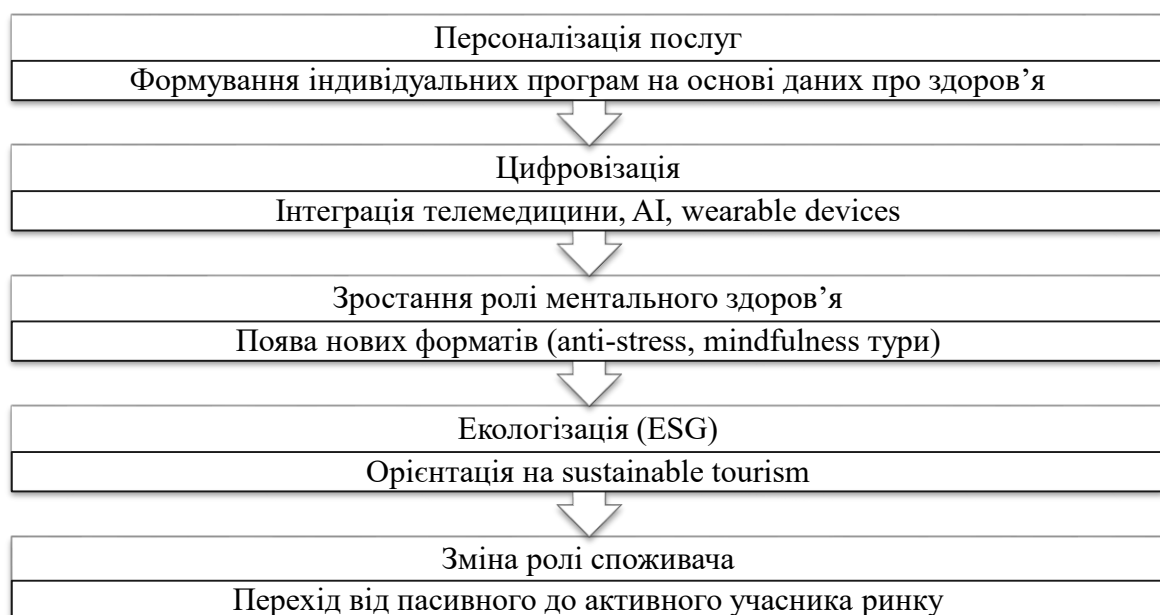

Рис. 1.3 – Трансформації ринку оздоровчого туризму

Функціонування ринку оздоровчого туризму забезпечується комплексом взаємопов'язаних послуг, які формують цілісний туристичний продукт. На відміну від традиційного туризму, де домінують базові послуги розміщення та транспорту, у сфері оздоровчого туризму ключову роль відіграє інтеграція медичних, wellness та рекреаційних компонентів [12].

З урахуванням сучасних підходів доцільно виділити такі групи послуг (див. табл. 1.9).

Таблиця 1.9 – Система послуг у сфері оздоровчого туризму [28]

Група послуг	Складові	Характеристика
Базові туристичні послуги	Розміщення, транспорт, харчування	Забезпечують базові потреби туриста
Оздоровчі послуги	SPA, фітнес, терапії, релаксація	Спрямовані на профілактику та відновлення
Медичні послуги	Діагностика, лікування, реабілітація	Клінічно орієнтовані послуги
Цифрові послуги	Health apps, телемедицина, AI	Персоналізація та моніторинг здоров'я
Додаткові послуги	Експедиції, wellness-програми, lifestyle-сервіси	Формують комплексний досвід

Сучасний ринок оздоровчого туризму функціонує на основі моделі створення комплексної цінності (value creation), яка формується через інтеграцію різних елементів туристичного продукту (див. дод. В).

Основні етапи формування цінності на ринку оздоровчого туризму охоплюють послідовний процес, що починається з формування попиту, який визначається мотивацією споживача, зокрема прагненням до збереження здоров'я, довголіття чи відновлення. Наступним етапом є розробка туристичного продукту, що передбачає створення комплексних програм, таких як wellness, medical або rehabilitation. Далі відбувається надання послуг через інтеграцію різних сервісів, що забезпечують цілісність і якість пропозиції. Важливим елементом є споживчий досвід, який включає оцінку якості отриманих послуг, рівень задоволеності та формування повторного попиту. Завершальним компонентом виступає цифрова підтримка, яка

базується на використанні даних і сучасних технологій для підвищення ефективності сервісу та його персоналізації [58].

Ефективність функціонування ринку значною мірою залежить від наявності та якості ресурсного забезпечення, яке включає: природні ресурси (мінеральні води, кліматичні умови); медичну інфраструктуру; кадровий потенціал; інноваційні технології. Їх поєднання формує конкурентні переваги окремих destinations на глобальному ринку.

Сучасний ринок функціонує під впливом комплексу факторів [6]:

- економічних (доходи населення, інвестиції);
- демографічних (старіння населення);
- соціальних (зміна способу життя);
- технологічних (цифровізація);
- екологічних (попит на sustainable tourism).

Їх взаємодія визначає динаміку розвитку ринку та його структуру.

Таким чином, сучасний ринок оздоровчого туризму являє собою складну багаторівневу систему, що функціонує як інтегрована екосистема, у межах якої поєднуються медичні, туристичні, wellness та цифрові компоненти. Його структура характеризується високим рівнем диференціації, що відображається у формуванні нових сегментів, орієнтованих на персоналізовані потреби споживачів.

Ключовими тенденціями розвитку є цифровізація, персоналізація послуг, зростання ролі превентивної медицини та інтеграція принципів сталого розвитку. Це формує нову модель ринку, в якій цінність створюється через комплексний підхід до задоволення потреб споживача.

1.3. Концептуальні засади та інструменти управління розвитком ринку оздоровчого туризму

Аналізуючи різні визначення «управління», можна дійти висновку, що суть даного поняття зводиться до двох головних моментів: управління

визначає ціль й дії системи, що сприяють досягненню цілі. Отже, управління укладається в забезпеченні цілеспрямованого функціонування або розвитку підсистем і елементів системи відповідно до поставлених цілей і мінливих внутрішніх й зовнішніх умов існування системи.

В узагальненому вигляді управління – це циклічно повторюваний процес впливу суб'єкта управління на об'єкт управління, у якому послідовно на основі обробки вихідної інформації про стан об'єкта та оцінки оточення розробляється план досягнення мети та заходи для його реалізації, здійснюється передача впливів на об'єкт управління та контроль їх виконання, корегування плану в залежності від зміни умов оточення та стану об'єкта, розробка та передача нових впливів, обраних з множини варіантів, що забезпечують досягнення конкретної мети при оптимальних витратах ресурсів [1].

Вибір методики керування стосовно до послуг туризму в сфері оздоровлення повинен у найбільш повному ступені відповідати:

- сучасним тенденціям розвитку туристичної індустрії в сфері оздоровлення й ринку послуг туризму в сфері оздоровлення різних ієрархічних рівнів – міжнародного, національного, регіональних і локальних;
- ролі оздоровчої індустрії в системі охорони здоров'я й сприйняттю системою державного керування місця туристичної діяльності в комплексі цілей довгострокового соціально-економічного розвитку країни;
- зміні місця оздоровчої індустрії в туристичній сфері.

Відповідно до класичних положень у даній області процес управління в найбільш загальному виді представлено двома елементами – суб'єктом і об'єктом управління. Об'єктом управління є керована підсистема, стан якої в конкретний проміжок часу визначається від її стану в попередні періоди, а також сукупності керуючих впливів суб'єкта управління й середовища, у якому ця підсистема функціонує.

Суб'єктом управління є керуюча підсистема, яка формулює цілі й завдання управління, як результати, що передбачаються й бажаний стан

системи в майбутньому, який формується в результаті вживання заходів по керованому процесу розвитку [37].

Можливі види управлінських впливів на ринок послуг туризму в сфері оздоровлення представлено в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10 – Види управлінських впливів на ринок послуг туризму в сфері оздоровлення залежно від суб'єкта управління

Суб'єкт керування	Види управлінських впливів
Управлінські впливи світового рівня	
Міжнародні туристичні організації	– розробка і розповсюдження міжнародних стандартів, концепцій, програм у сфері туризму і подорожей; – адаптація міжнародних документів, реалізація специфічних міжнародних стандартів, положень і ін.
Управлінські впливи на макrorівні	
Органи державної влади	– прийняття й реалізація довгострокових соціально-економічних програм щодо розвитку національної економіки, територій і окремих галузей економіки; – прийняття й реалізація довгострокових програм щодо розвитку туристичної галузі; – прийняття нормативних актів державного значення по регулюванню діяльності організацій туристичної галузі; – прийняття й реалізація інвестиційних програм щодо розвитку інфраструктури системи охорони здоров'я, туристичної сфери, санаторно-курортної індустрії й ін.
Структурні підрозділи виконавчих органів державної влади	– розробка, координація й контроль реалізації довгострокових стратегій розвитку туристичної сфери на національному рівні; – рішення по реструктуризації підприємств туристичної сфери (зміна структури власності); – зміни й координація механізмів регулювання якості надання медичних, оздоровчих, санаторно-курортних послуг; – регулювання інвестицій у розвиток інфраструктури гостинності, туризму, охорони здоров'я й ін.
Управлінські впливи на мезо- і галузевому рівні	
Регіональні органи державної влади	– прийняття й реалізація довгострокових соціально-економічних програм щодо розвитку регіональної економіки і її окремих секторів; – прийняття й реалізація довгострокових програм щодо розвитку туристичної сфери в регіоні; – прийняття нормативних актів регіонального значення по регулюванню діяльності організацій туристичної й санаторно-курортної індустрії; – прийняття й реалізація інвестиційних програм у розвиток регіональної інфраструктури системи охорони здоров'я, туристичної сфери, санаторно-курортної індустрії й ін.

Продовження таблиці 1.10

Суб'єкт керування	Види управлінських впливів
Структурні підрозділи виконавчих органів державної влади регіонального рівня	– розробка, координація й контроль реалізації довгострокових стратегій розвитку регіонального туристичного або санаторно-курортного комплексу; – прийняття механізмів регулювання й підвищення якості надання медичних і санаторно-курортних послуг; – здійснення інвестицій у розвиток інфраструктури гостинності, туризму, охорони здоров'я й ін.
Галузеві об'єднання туристичної сфери	прийняття й реалізація внутрішньогалузевих актів по окремих напрямках діяльності туристичних і санаторно-курортних організацій і комплексів у частині формування єдиної політики (надання санаторно-курортних послуг, цінової політики, політики просування санаторно-курортних послуг).
Управлінські впливи на мікрорівні	
Суб'єкти керування локальними туристичними комплексами	– формування й поточні зміни цінової політики організацій туристичних комплексів; – формування й поточні зміни політики просування туристичних організацій; – формування й поточні зміни сервісної політики; – управлінські впливи в області функціонування об'єктів інфраструктури туристичних комплексів (наприклад, відновлення основних фондів) і ін.
Суб'єкти керування туристичними організаціями	– управлінські впливи на цінову політику туристичних організацій; – управлінські впливи на сервісну політику туристичних організацій; – управлінські впливи на стратегію просування туристичних організацій і ін.

Отже, управління ринком туризму в сфері оздоровлення можна представити у вигляді багаторівневої системи (представленої керуючими підсистемами на національному рівні, регіональному рівні, рівні окремих, локальних туристичних комплексів і організацій) впливу суб'єктів керування (виконавчих органів державної влади, профільних структур з розвитку ринку туристичних, рекреаційних і санаторно-курортних послуг, туристичних комплексів і організацій) на об'єкти керування (діяльність посередницьких структур і туристичних агентств, стан інфраструктури регіональних туристичних комплексів, сприйняття споживачами туристичних комплексів і організацій, питання ціноутворення й ін.) з метою забезпечення розвитку ринку послуг туризму в сфері оздоровлення.

Досягнення мети управління ринком туризму в сфері оздоровлення

формується цільовими орієнтирами [41]:

- забезпечення доступу громадян до безпечних і якісних послуг оздоровлення, шляхом реалізації ретельно сформованих регіональних програм розвитку туризму в сфері оздоровлення;
- створення сприятливих умов для зростання в'їзного і внутрішнього оздоровчого туризму, шляхом урахування сучасних тенденцій міжнародного туризму, реалізації принципів стійкого розвитку туризму, з урахуванням наявних та потенційних можливостей національного ринку;
- раціональне використання рекреаційного середовища, за рахунок впровадження передового досвіду реалізації аспектів стійкого розвитку;
- досягнення збалансованості інтересів держави та суб'єктів туристичного ринку шляхом формування відповідності вітчизняної нормативно-правової бази у сфері туризму правовій базі туристичної галузі розвинутих країн; сприяння розвитку підприємницьких ініціатив у туризмі в сфері оздоровлення;
- підвищення зайнятості населення за рахунок розширення комплексу послуг туризму в сфері оздоровлення, розвитку супутніх галузей економіки регіону.

Визначені мета та цільові орієнтири виступають взаємозв'язаними елементами, які створюють змістовне наповнення процесу управління розвитком туризму в сфері оздоровлення.

Висновки до розділу 1

Ринок оздоровчого туризму сформувався як складна багаторівнева екосистема, що інтегрує туристичні, медичні, wellness та цифрові компоненти і функціонує під впливом трансформації споживчого попиту. У межах дослідження уточнено понятійний апарат, розмежовано категорії «оздоровчий», «wellness», «лікувальний» та «медичний туризм», а також обґрунтовано їх взаємозв'язок через концепцію health continuum, яка

відображає безперервність процесу: від профілактики до лікування.

Встановлено, що сучасна структура ринку характеризується високим рівнем диференціації та включає не лише традиційних учасників (постачальників послуг, посередників і споживачів), але й нові елементи – цифрові платформи, health-tech компанії та інституційні механізми регулювання. Обґрунтовано доцільність розгляду ринку як інтегрованої системи, у центрі якої перебуває споживач, а формування цінності відбувається через взаємодію попиту, продукту, послуг і споживчого досвіду.

У межах підрозділу запропоновано сучасну сегментацію ринку, що охоплює wellness, medical, rehabilitation, preventive та luxury сегменти, які відрізняються за мотивацією споживачів, рівнем медичного втручання та характеристиками туристичного продукту. Доведено, що ключовими тенденціями розвитку є персоналізація послуг, цифровізація, зростання ролі ментального здоров'я та орієнтація на довголіття.

Водночас виявлено інституційні обмеження розвитку ринку в Україні, пов'язані з термінологічною та нормативною невизначеністю, що знижує його ефективність та інвестиційну привабливість. У цілому, ринок оздоровчого туризму виступає важливим фактором соціально-економічного розвитку, формуючи мультиплікативний ефект у суміжних галузях та сприяючи підвищенню якості життя населення.

РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ СВІТОВОГО РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

2.1. Аналіз макроекономічних показників ринку оздоровчого туризму

Глобальна економіка ринку оздоровлення у 2024 році досягла рекордного обсягу 6,8 трлн дол. США, що свідчить про повне відновлення після пандемічного спаду та перехід до фази прискореного зростання. Порівняно з 2019 роком ринок зріс більш ніж на 35%, демонструючи середньорічний темп приросту на рівні понад 6%. Прогнозується, що до 2029 року обсяг ринку сягне 9,8 трлн дол. США, а середньорічні темпи зростання становитимуть близько 7,6%, що значно перевищує прогнозовані темпи зростання світового ВВП (див. рис. 2.1) [21; 26; 27].

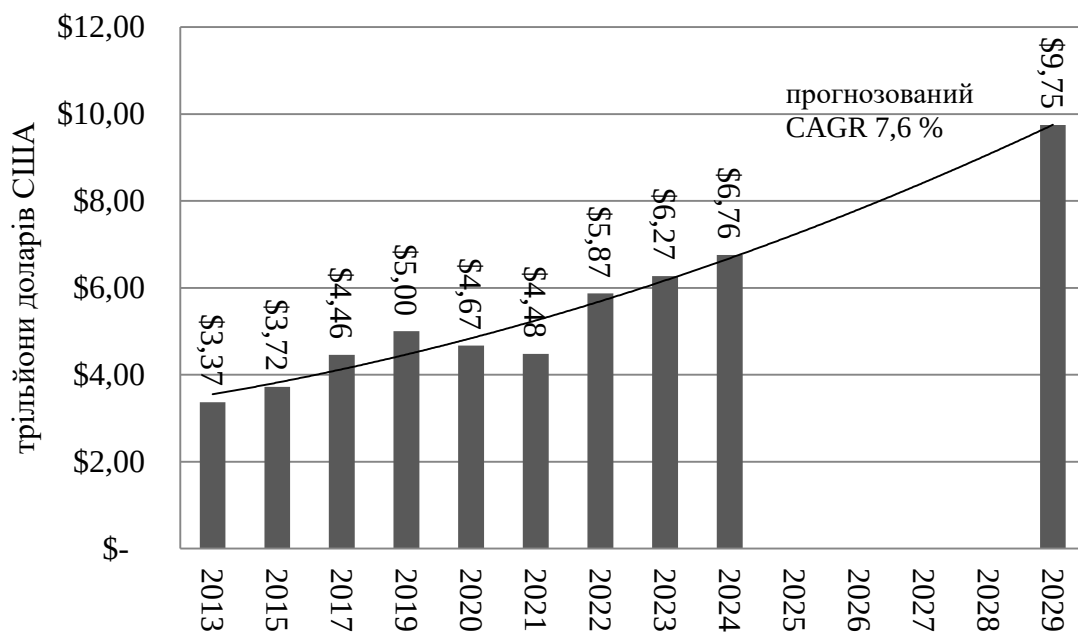

Рис. 2.1 – Розмір та прогноз розвитку ринку оздоровчої економіки [26]

Важливою характеристикою є зростання ролі wellness-економіки у глобальній структурі господарства (див. рис. 2.2). Якщо у 2019 році її частка становила близько 5,7% світового ВВП, то у 2024 році вона зросла до 6,1%, а до 2029 року очікується підвищення до 7,1%. Таким чином, сектор

оздоровлення трансформується у одну з ключових макроекономічних підсистем глобальної економіки. Більше того, обсяг витрат на wellness вже становить близько 60% від загальних світових витрат на охорону здоров'я, що свідчить про зміщення акцентів від лікування до профілактики та підтримки здоров'я [26].

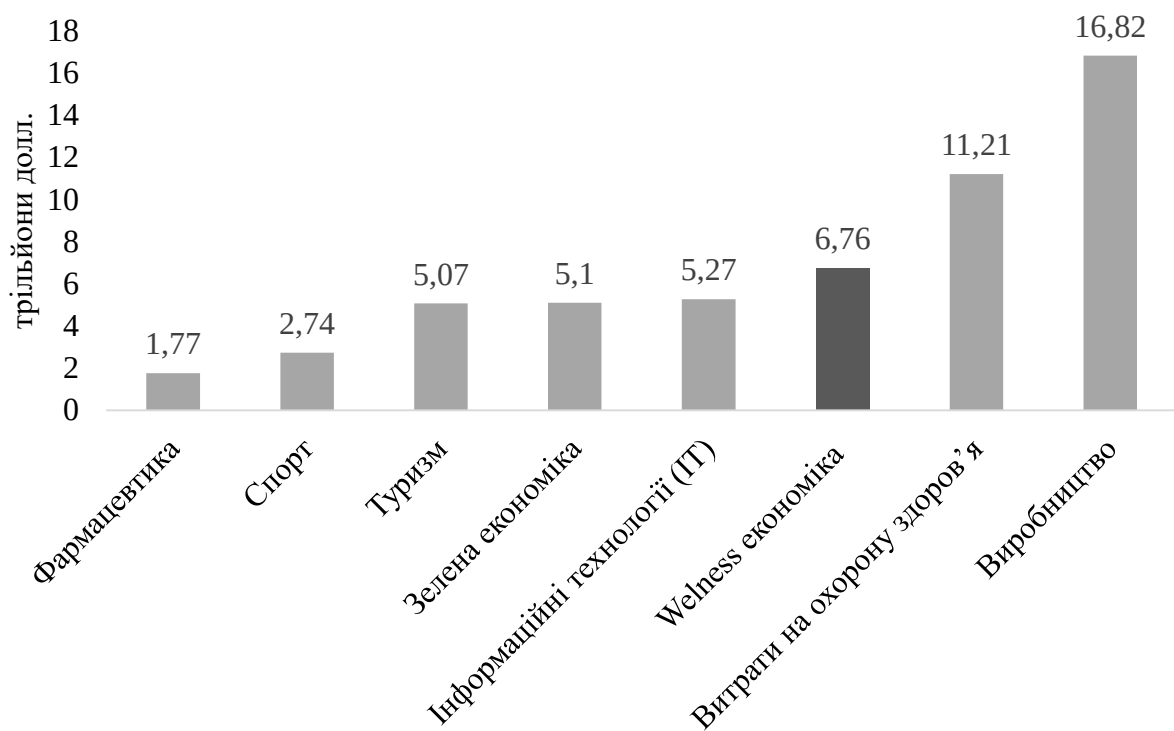

Рис. 2.2 – Глобальна wellness економіка порівняно з іншими галузями, розмір ринку у 2024 р. [26]

Як свідчать наведені дані, wellness економіка з обсягом 6,76 трлн дол. США займає вагоме місце серед досліджуваних секторів, перевищуючи за масштабами такі галузі, як туризм, зелена економіка та інформаційні технології. Водночас вона поступається витратам на охорону здоров'я та виробництву, які залишаються домінуючими сегментами глобальної економіки.

Структурні зміни попиту формуються під впливом довгострокових глобальних трендів, серед яких ключовими є: старіння населення, зростання поширеності хронічних захворювань, підвищення рівня стресу та психічних

розладів, а також зміна поведінкових моделей споживачів у напрямі усвідомленого споживання та інвестування у власне здоров'я. Це зумовлює активний розвиток нових сегментів, зокрема mental wellness, wellness real estate, preventive healthcare та longevity-технологій [46].

Оздоровчий туризм у цій структурі виступає одним із найбільш динамічних секторів, що розвивається на перетині туристичної індустрії та системи охорони здоров'я. Його розвиток визначається не лише зростанням попиту на подорожі з оздоровчою метою, але й інтеграцією інноваційних технологій, цифрових сервісів та персоналізованих програм оздоровлення.

Сучасна географічна структура глобальної економіки оздоровлення характеризується високим рівнем концентрації ринку в економічно розвинених країнах, які мають розвинену інфраструктуру охорони здоров'я, туристичну привабливість та високий рівень доходів населення. Водночас у постпандемічний період спостерігається активне зростання нових регіональних центрів, зокрема в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та на Близькому Сході (див. рис. 2.3 та додаток Г).

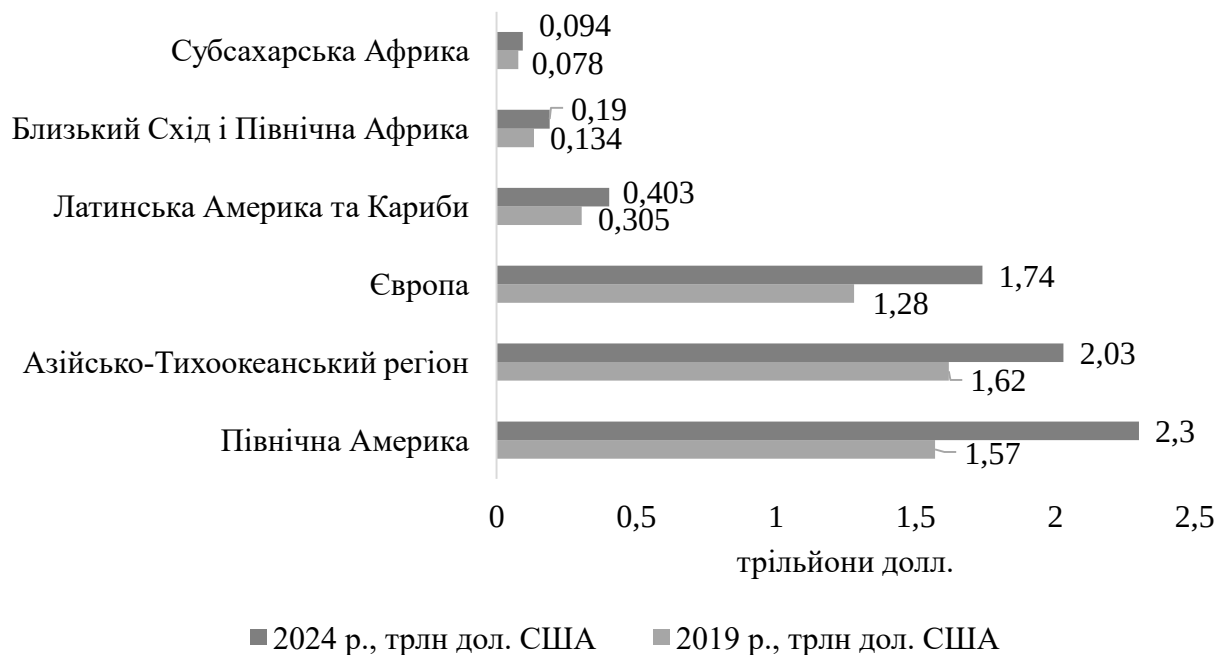

Рис. 2.3 – Розмір і відновлення wellness економіки за регіонами (2019 – 2024 рр.) [26]

За даними Global Wellness Institute (2025), лідируючі позиції на світовому ринку оздоровлення зберігають США, частка яких залишається домінуючою завдяки масштабам внутрішнього попиту, високому рівню інноваційності та розвитку приватної медицини. Значні позиції також займають Китай, Німеччина, Японія та Велика Британія, які формують ядро глобального ринку [26].

Концентрація ринку є досить високою [27]:

- перші 10 країн акумулюють близько 70% світового обсягу ринку,
- топ-25 країн понад 85% глобальної wellness-економіки.

Це свідчить про наявність вираженої асиметрії розвитку, де ключові фінансові потоки та інновації зосереджені у відносно невеликій групі держав.

Разом з тим, у 2024 – 2025 рр. спостерігається посилення ролі країн, що розвиваються, зокрема Індії, Індонезії, Мексики, Туреччини та країн Південно-Східної Азії. Їх конкурентними перевагами виступають:

- нижча вартість медичних і wellness-послуг,
- наявність унікальних природно-рекреаційних ресурсів,
- розвиток традиційної та альтернативної медицини (аюрведа, східні практики),
- активна державна підтримка туризму.

Важливою тенденцією є також вплив валютних коливань на оцінку обсягів ринку. У ряді країн (Японія, країни ЄС) номінальні показники у доларовому еквіваленті можуть занижувати реальні темпи зростання через девальвацію національних валют. Тому для коректного аналізу доцільно враховувати як абсолютні показники, так і динаміку в національних валютах.

Значна роль у структурі глобального ринку належить країнам із високими витратами на оздоровлення на душу населення. До них належать Швейцарія, США, Ісландія, Австрія та Австралія, де показники витрат значно перевищують середньосвітовий рівень (див. табл. 2.1). У таких країнах ринок формується переважно за рахунок внутрішнього попиту, тоді як у малих туристично орієнтованих економіках (наприклад, острівні

держави) значну частку становлять витрати іноземних туристів [46].

Таблиця 2.1 – Провідні країни світового ринку оздоровлення, 2024 р. [26]

Країна	Розмір ринку (млрд дол. США)	Частка у світовому ринку, %	Ключові фактори лідерства
США	1900	28	Високий внутрішній попит, розвинена медична та wellness-інфраструктура, інновації
Китай	850	12	Швидке зростання середнього класу, державна підтримка, digital health
Німеччина	300	5	Сильна санаторно-курортна база, медичний туризм
Японія	260	4	Старіння населення, розвиток preventive health
Велика Британія	250	4	Розвинений фінансовий сектор і wellness-послуги
Франція	190	3	Традиції бальнеології, spa-туризм
Індія	150	2	Аюрведа, медичний туризм, низька вартість послуг
Канада	140	2	Високий рівень життя, wellness lifestyle
Італія	125	2	Термальні курорти, wellness tourism
Австралія	120	2	Попит на активний та природний туризм

Дані таблиці 2.1 та рисунку 2.4 підтверджують, що глобальний ринок оздоровлення характеризується високою концентрацією у провідних економіках світу.

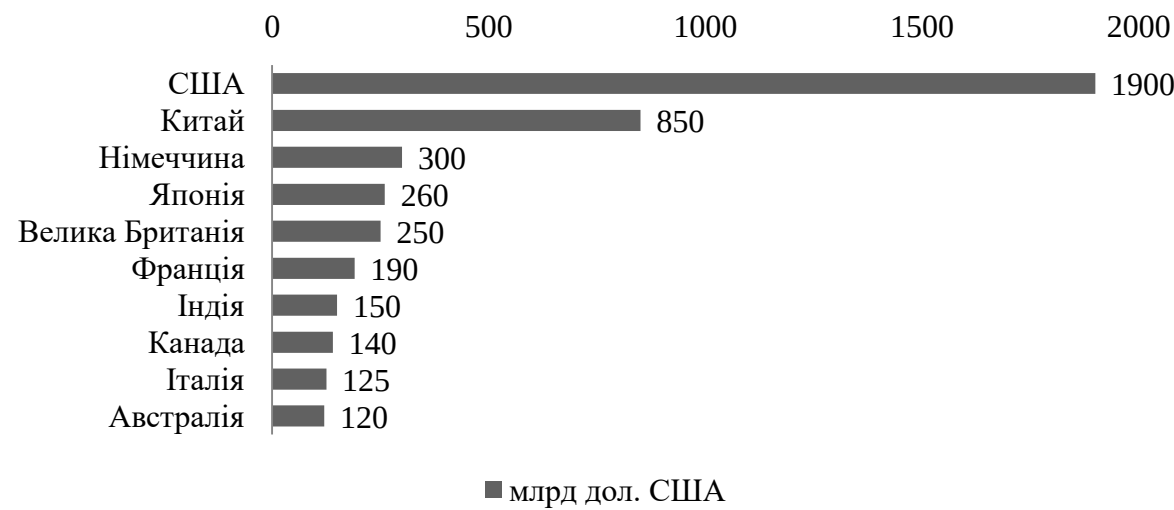

Рис. 2.4 – Найбільші ринки світової економіки оздоровлення за 2024 р.

Глобальна структура ринку оздоровлення характеризується

поєднанням високої концентрації у розвинених країнах та поступового зміщення центрів зростання до нових регіонів, що формує передумови для подальшої диверсифікації світового ринку.

Безумовним лідером залишаються США, які акумулюють близько третини світового обсягу ринку [26]. Це обумовлено поєднанням високого рівня доходів населення, значних інвестицій у сферу охорони здоров'я та активного розвитку інноваційних wellness-технологій.

Китай демонструє найбільш динамічне зростання серед країн-лідерів, поступово скорочуючи розрив із США. Основними драйверами є урбанізація, цифровізація економіки та зростання попиту на послуги здорового способу життя серед середнього класу. Європейські країни (Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія) формують потужний регіональний кластер оздоровчого туризму, який базується на історично сформованій санаторно-курортній інфраструктурі, високих стандартах якості та інтеграції медичних і туристичних послуг [27].

Особливу роль відіграють країни з унікальними традиційними практиками оздоровлення, зокрема Індія, де аюрведа та інші альтернативні методи лікування формують конкурентну перевагу на глобальному ринку медичного та wellness-туризму.

Загалом, структура ринку свідчить про поєднання двох ключових моделей розвитку:

- інноваційно-інтенсивної (США, Японія, Велика Британія);
- ресурсно-орієнтованої (Італія, Індія, Франція), що базується на використанні природних і культурних активів.

Це підтверджує тенденцію до формування багатополлярної моделі розвитку світового ринку оздоровчого туризму, де різні країни реалізують власні конкурентні стратегії.

Одним із ключових індикаторів рівня розвитку ринку оздоровчого туризму є показник витрат на оздоровлення на душу населення, який відображає не лише платоспроможність населення, але й ступінь інтеграції

wellness-послуг у повсякденну модель споживання.

Згідно з даними Global Wellness Institute (2025), середньосвітовий рівень витрат на оздоровлення становить близько 700 дол. США на одну особу на рік, що зіставно з витратами на базові медичні послуги. Це підтверджує структурний зсув у глобальній економіці від реактивної моделі охорони здоров'я до превентивної моделі підтримки добробуту [26].

Водночас спостерігається значна регіональна диференціація. Найвищі витрати характерні для розвинених економік [26]:

- Північна Америка понад 6000 дол. США на особу,
- Європа близько 1800 дол. США,
- Азія та країни, що розвиваються від 300 до 500 дол. США,
- Близький Схід і Північна Африка близько 300–400 дол. США.

Така різниця пояснюється як рівнем доходів населення, так і структурою ринку: у розвинених країнах домінує індивідуалізований попит на преміальні wellness-послуги, тоді як у країнах з нижчим рівнем доходів ринок орієнтований переважно на базові оздоровчі та рекреаційні послуги.

Важливою тенденцією є те, що у високорозвинених країнах витрати на оздоровлення на душу населення перевищують витрати на традиційні категорії споживання, зокрема одяг, ресторани та готельні послуги. Це свідчить про зміну споживчих пріоритетів у бік здоров'я як довгострокової інвестиції.

Аналіз частки економіки оздоровлення у валовому внутрішньому продукті дозволяє оцінити її системну роль у національних господарствах та рівень інтеграції у макроекономічні процеси. На відміну від абсолютних показників обсягу ринку, цей індикатор відображає структурну вагу сектору у формуванні доданої вартості.

За даними Global Wellness Institute, у 2024 році глобальна економіка оздоровлення формувала близько 6,1% світового ВВП, з прогнозом зростання до 7,1% до 2029 року. Це підтверджує трансформацію wellness-сектору у одну з ключових складових сучасної економіки поряд із такими

галузями, як інформаційні технології, туризм та фінансові послуги [26].

На національному рівні спостерігається значна варіативність цього показника. У країнах-лідерах частка wellness-економіки у ВВП перевищує середньосвітові значення та досягає [21]:

- понад 7% у США та Великій Британії,
- близько 6 – 7% у Німеччині, Японії та Південній Кореї,
- до 9 – 10% у країнах із високою туристичною спеціалізацією, зокрема Австрії та Філіппінах.

Високі значення цього показника в окремих країнах пояснюються не лише внутрішнім попитом, але й значним внеском міжнародного оздоровчого туризму, який генерує додаткові валютні надходження та стимулює розвиток суміжних галузей.

Водночас порівняння частки оздоровчого сектору та загального туризму у ВВП демонструє цікаву закономірність: у багатьох країнах wellness-економіка є більш стійкою до зовнішніх шоків, ніж традиційний туризм. Це особливо проявилось у постпандемічний період, коли сегменти, орієнтовані на індивідуальне здоров'я, відновлювалися швидше, ніж масовий туризм.

З макроекономічної точки зору розвиток ринку оздоровлення забезпечує:

- мультиплікативний ефект у суміжних галузях (туризм, будівництво, медицина, ІТ);
- зростання зайнятості, особливо у сфері послуг;
- підвищення інвестиційної привабливості регіонів;
- диверсифікацію національних економік.

Крім того, важливою є його соціально-економічна функція, оскільки розвиток wellness-економіки сприяє зниженню витрат на лікування у довгостроковій перспективі за рахунок акценту на профілактиці захворювань та підтримці здорового способу життя.

Таким чином, ринок оздоровчого туризму та більш широка wellness-

економіка виступають не лише як сегмент індустрії послуг, але як стратегічний фактор забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Сучасна секторна структура світового ринку оздоровлення формується як багатокомпонентна система, що охоплює 11 взаємопов’язаних сегментів, які відображають різні аспекти формування цінності у сфері здоров’я та благополуччя. Відповідно до даних Global Wellness Institute [26; 27], у 2019 – 2024 рр. ринок продемонстрував не лише повне відновлення після пандемії, а й перехід до нової фази структурного зростання.

Аналіз динаміки розвитку за секторами (див. табл. 2.2) свідчить про суттєву диференціацію темпів зростання. Найбільш динамічними сегментами стали wellness-нерухомість та психічне благополуччя, які зростали відповідно на 19,5% та 12,4% щорічно. Значне відновлення також продемонстрували сектори, безпосередньо пов’язані з туризмом: оздоровчий туризм (+13,8% у 2024 р.), спа-індустрія (+14,6%) та термальні/мінеральні джерела (+11,1%). Це підтверджує високий відкладений попит на оздоровчі подорожі та трансформацію туристичної поведінки у постпандемічний період [26; 27].

Таблиця 2.2– Світова економіка оздоровлення за секторами, 2019 – 2024 рр.

Сектор	Розмір ринку (млрд дол. США)						Середньо-річний темп зростання	
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019 – 2023	2023 – 2024
Особистий догляд і краса	1 068,80	966,8	1 131,10	1 185,40	1 281,20	1 350,00	5,40%	4,80%
Здорове харчування, нутриціологія та контроль ваги	911,2	952,1	1 038,30	1 062,20	1 094,60	1 148,00	4,90%	4,70%
Фізична активність	912,1	784	983,9	1 030,20	1 080,80	1 143,90	5,80%	4,60%
Оздоровчий туризм	651,1	327,6	440,9	597,3	785,6	893,9	13,80%	6,40%

Продовження таблиці 2.2

Сектор	Розмір ринку (млрд дол. США)						Середньо-річний темп зростання	
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019 – 2023	2023 – 2024
Громадське здоров'я, профілактика та персоналізована медицина	446,6	659,6	768,3	767,1	642,7	675,9	5,20%	8,60%
Традиційна та комплементарна медицина	483,9	465	527,5	527,9	557,4	605,6	8,60%	4,60%
Wellness-нерухомість	225,2	274	342	396,7	465,2	548,4	17,90%	19,50%
Психічне благополуччя (mental wellness)	149,9	167,7	193,9	215,8	241,9	268,3	10,90%	12,40%
Спа-індустрія	116,5	71,9	84	105,8	137,4	157,4	14,60%	6,20%
Термальні та мінеральні джерела	65,8	38,9	45,3	49	64,5	71,7	11,10%	1,70%
Оздоровлення на робочому місці	51,5	48	51,7	52,9	54,1	53,3	-1,50%	0,70%
Загальна економіка оздоровлення	4 995,40	4 669,40	5 484,10	5 869,70	6 267,40	6 763,60	7,9%	6,2%

В додатку Д відображено відновлення ринку за секторами у 2024 році (у % до рівня 2019 року), яке демонструє, що всі сегменти перевищили докризові показники. Найбільш суттєве перевищення спостерігається у сегменті wellness-нерухомості та цифрово орієнтованих напрямів, що свідчить про зростання значення середовищних факторів та технологічних рішень у формуванні здоров'я. Водночас єдиним сегментом із негативною динамікою залишається оздоровлення на робочому місці, що пояснюється структурними змінами ринку праці.

Порівняльний аналіз секторів (див. дод. Е) дозволяє виділити три групи: швидкозростаючі (wellness real estate, mental wellness, wellness tourism), стабільні (фізична активність, харчування, краса) та

трансформаційні (персоналізована медицина, digital wellness). Така диференціація відображає перехід від традиційної моделі споживання до інноваційно-орієнтованої екосистеми, де ключову роль відіграють технології, персоналізація та інтеграція послуг.

Прогнозований середньорічний темп зростання за секторами на 2024–2029 рр. (див. рис. 2.5 та додаток Є) підтверджує збереження цієї тенденції. Найвищі темпи зростання очікуються у сегменті wellness-нерухомості (понад 15% щорічно), традиційної та комплементарної медицини (близько 10,8%), психічного здоров'я (10,1%) та оздоровчого туризму (9,1%). Водночас базові сегменти демонструватимуть помірне, але стабільне зростання на рівні 4–6%, забезпечуючи структурну стійкість ринку [26; 27].

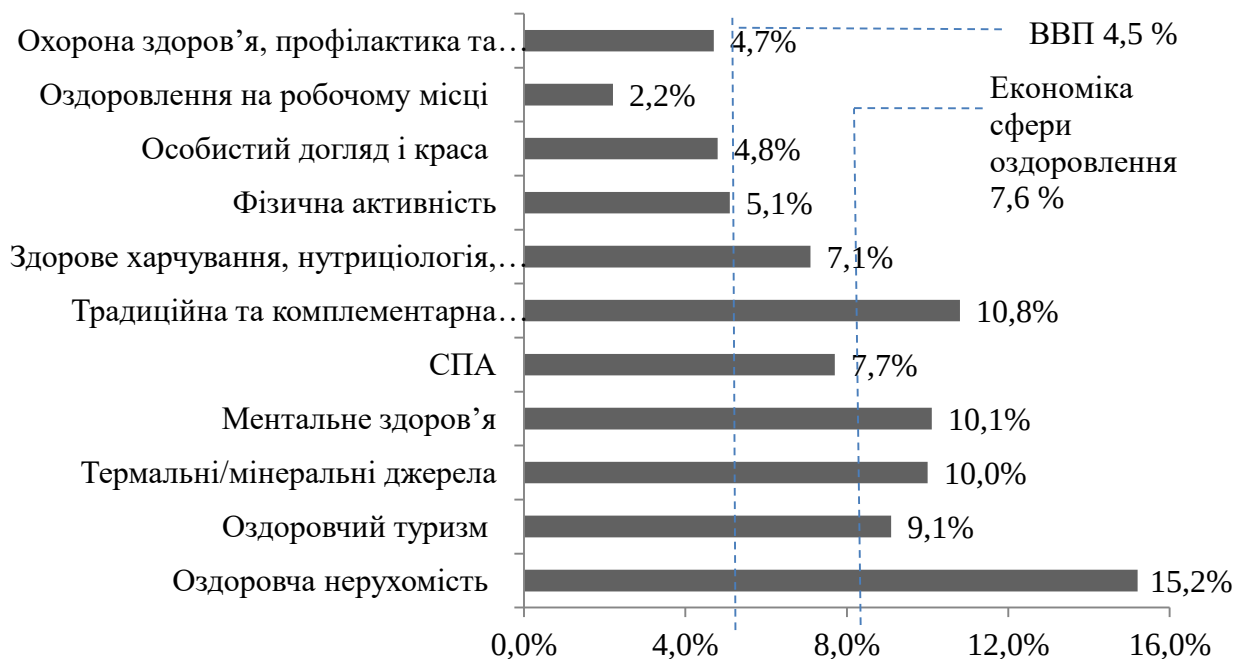

Рис. 2.5 – Прогнозований середньорічний темп зростання ринку туризму в сфері оздоровлення за секторами 2024 – 2029 роки [26]

Таким чином, секторна структура світового ринку оздоровлення характеризується переходом до інтегрованої екосистемної моделі, де поєднуються медичні, туристичні, соціальні та цифрові компоненти. Ключовими драйверами розвитку виступають профілактика захворювань,

зростання попиту на довголіття, підвищення значення психічного здоров'я та активне впровадження цифрових технологій. У цьому контексті оздоровчий туризм займає особливе місце як інтегруючий сектор, що поєднує різні елементи wellness-економіки та формує комплексний споживчий досвід.

2.2. Порівняльний аналіз моделей розвитку оздоровчого туризму в країнах-лідерах

Слід зазначити, що на рівень розвитку оздоровчого та медичного туризму в країні впливають рейтинги щодо розвитку охорони здоров'я й організаційно-економічна модель розвитку медичного туризму. Так, серед країн-лідерів оздоровчого туризму США має недержавну систему охорони здоров'я із приватно-страховим механізмом фінансування медицини, Канада й Великобританія мають державну модель організації охорони здоров'я з переважно бюджетним фінансуванням, Німеччина й Франція – бюджетно-страховий механізм фінансування медичної галузі.

Перше місце в рейтингу країн за величиною витрат на охорону здоров'я займають США, витрати яких складають близько 18% ВВП. Відповідно, і в туризмі в сфері оздоровлення США є беззаперечним лідером. США посіли нішу в наданні інноваційних, високотехнологічних, ефективних оздоровчо-медичних послуг. Америка досягла неймовірних висот в області охорони здоров'я на світовому рівні. Основний тип північно-американських курортів – бальнеологічні. Бізнес туризму в сфері надання послуг оздоровлення характеризується високою якістю послуг при значному рівні цін, орієнтований на клієнтів з високим рівнем доходу [17].

Починаючи з 70-х років минулого століття, федеральний уряд Сполучених Штатів проводить політику скасування держконтролю в сфері туризму, в тому числі у сфері надання послуг оздоровлення, у результаті чого регулювання діяльності туристичних компаній зараз в основному віддане на розсуд окремих штатів. У Сполучених Штатах сьогодні немає центрального

урядового органу, що займається регулюванням туризму, подібного міністерствам по туризму в інших країнах. Федерального ліцензування для туристичних фірм також не існує.

У цілому, федеральне (саме федеральне) правове регулювання туризму в США має досить «загальний» характер. На галузь впливають судові рішення (у США застосовується прецедентне право), урядові розпорядження, у тому числі акти Держдепартаменту, законодавчі органи й нормативні акти окремих відомств, типу Федеральної авіаційної адміністрації (FAA) і т.п. Нагляд за виконанням цих самих загальних «правил гри» на туристичному ринку здійснюють Федеральна торговельна комісія (Federal Trade Commission, FTC) і Міністерство транспорту США (U.S. Department of Transportation, DOT).

У США функціонує декілька незалежних організацій, що приймають активну участь у рішенні питань внутрішньої і зовнішньої політики, пов'язаних з індустрією туризму, сприяють розробці політики щодо розвитку подорожей і туризму. До таких організацій віднесені: Національне бюро подорожей і туризму National Travel Tourism Office (NTTO) [7] та Центр відповідальних подорожей (Center for Responsible Travel, CREST) [10].

Функції National Travel Tourism Office (NTTO) укладаються в наступному: управління туристичною політикою, стратегією; сприяння росту експорту туристичних послуг; представлення інтересів туризму США в міжурядових організаціях, в тому числі головування в Комітеті по туризму Організації економічного співробітництва і розвитку (www.oecd.org); забезпечення урахування інтересів країни в сфері подорожей і туризму при прийнятті рішень на федеральному рівні. NTTO виступає у якості офіційного спостерігача від уряду США і учасника комітетів та заходів Всесвітньої Туристичної Організації ООН [7].

Центр відповідальних подорожей (Center for Responsible Travel, CREST) – це унікальна дослідницька організація, орієнтована на підвищення позитивного глобального впливу відповідального туризму. CREST допомагає

урядам, політикам, туристичним компаніям, некомерційним організаціям і міжнародним агентствам знаходити шляхи вирішення найважливіших проблем, що стоять перед туризмом [10].

У США дві моделі туризму в сфері оздоровлення. За першою моделлю – туризм в сфері оздоровлення є частиною державної політики в системі охорони здоров'я. Іноземні постачальники стають уповноваженими постачальниками послуги туризму в сфері оздоровлення приватним клієнтам і співробітникам державних компаній в «домашньому» регіоні. За другою моделлю туризм в сфері оздоровлення розвивається на основі партнерства постачальників оздоровчих послуг (медичних послуг) «домашнього» регіону із закордонними постачальниками медичних послуг. При такій схемі національні медичні центри використовують механізм аутсорсингу медичної послуги в закордонні центри з наданням протоколів лікування закордонним партнерам і використанням професійного консалтингу, телемедичних технологій і професійної перепідготовки фахівців.

Для громадян США найбільш частою причиною поїздки за рубіж для одержання медичної послуги є економічна мотивація. З ростом цін на медичні послуги в країні щорічно більш півтора мільйонів американців виїжджають на лікування за рубіж. Для них ціна на медичну послугу – істотний фактор для вибору центру оздоровлення. Дане явище обумовлене економічним становищем значної частини населення й неможливістю оплати медичної страховки. Як видно, масштаби витрат на охорону здоров'я прямо не корелюють із показниками його ефективності.

Другою країною за величиною витрат на охорону здоров'я (12,3% ВВП) є Швейцарія. Рівень і структура видатків на охорону здоров'я має значення і для загального розвитку оздоровчого туризму [8].

Досвід Швейцарії можна визнати одним з найбільш удалих – при значному рівні фінансування забезпечується ефективне співвідношення між рівнем державних видатків на медицину, добровільним і обов'язковим медичним страхуванням за рахунок якого реалізується можливість

оздоровлення населення (див. рис. 2.6).

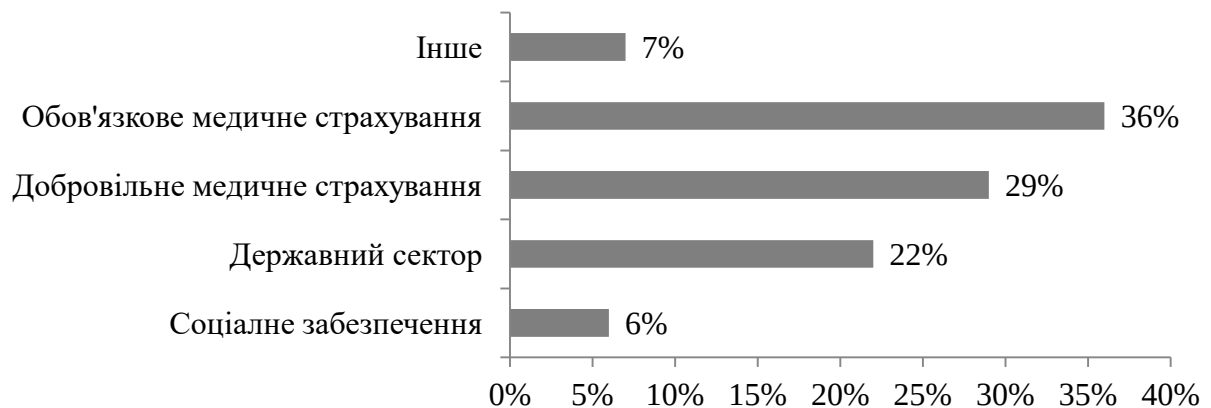

Рис. 2.6 – Структура фінансування сфери охорони здоров'я Швейцарії [5]

Оздоровчі послуги клінік Swiss Medical Network включають велику кількість інноваційних технологій і продуктів: ультрасучасне діагностичне й медичне встаткування, дистанційна медицина, інноваційні способи лікування онкологічних захворювань і новітні хірургічні методики, що, у свою чергу, забезпечує додаткові конкурентні переваги на міжнародному ринку оздоровчого (у тому числі, медичного) туризму.

Значущим показником потенційного розвитку ринку оздоровчого туризму є кількість оздоровчих організацій (клінік, реабілітаційних центрів) на території країни. Найбільшими центрами розміщення оздоровчих установ є такі швейцарські метрополії як Цюрих, Базель, Берн, Санкт-Мориць, Лозанна, Женева й Лугано, наприклад, у Цюриху множина громадських купалень, усього 40, 18 з них – під відкритим небом.

Представлені дані свідчать, що основна стратегія поведінки Швейцарії на міжнародному ринку оздоровчого туризму пов'язана з комбінацією в єдиному організаційно-економічному комплексі й просуванням накопиченого історичного досвіду, значної ділової репутації брендів оздоровчих установ і високого рівня якості й безпеки надаваних послуг туристам з різних країн світу.

Система охорони здоров'я Німеччини вважається однією із кращих у Європі й у світі. Значний вплив на притоку іноземних громадян для надання послуг у сфері оздоровлення надає матеріально-технічний стан будинків і встаткування медичних центрів, технологічний рівень надаваних медичних послуг, співвідношення ціни і якості, доступність надання медичної допомоги іноземним громадянам завдяки налагодженій системі надання послуг, а також територіальному розташуванню країни в центрі Європи. Споживачів послуг приваблює високий рівень медичного обслуговування й технічного оснащення німецьких лікувальних установ, відсутність черг, які, як правило, властиві Великобританії й Канаді [41].

Лікувально-оздоровчий туризм Німеччини представлений як відомими на увесь світ бальнеологічними курортами, так і мережею стаціонарних та реабілітаційних відділень, у яких працюють висококваліфіковані лікарі, які пропонують лікування, засноване на інноваційних розробках у сфері медичних технологій.

Серед кліматичних курортів переважають гірські, лісові й приморські. Щорічно курорти Німеччини приймають 1 млн. осіб. Профілактичні й реабілітаційні програми, пропоновані німецькими кліматичними й бальнеологічними центрами, користуються попитом у Франції, Бельгії, Люксембурзі, США, Канаді. Курорти Німеччини вкрай різноманітні, багато з них функціонують уже не перше століття, де висококласні фахівці надають послуги оздоровчо-профілактичного сервісу за сучасними технологіями на оздоровчих можливостях місцевої природи [47].

З організаційних особливостей розвитку послуг туризму в Німеччині слід відзначити значний розвиток внутрішнього туризму, позиціонування туристичної галузі як інтегрованої невід'ємної частини економіки, підпорядкованість її федеральному й регіональному законодавствам із широким спектром пільг у сфері середнього й малого підприємництва, пряму участь держави в просуванні національного туристичного продукту та ін. Комбінація багатого туристичного рекреаційного потенціалу з ефективною

системою регулювання туристичної діяльності обумовлює високу результативність бізнесу даної сфери.

Федеральний уряд Німеччини визнає індустрію туризму й гостинності однією із ключових галузей для національної економіки, оскільки вона є важливим джерелом доходу й робочих місць. У зв'язку із цим у Німеччині створюються сприятливі умови для розвитку туристичного бізнесу, впроваджуються програми стимулювання галузі під керівництвом Федерального Міністерства економіки й технологій [51]. Графічно бюджет охорони здоров'я жителів Німеччини представлений на рисунку 2.7.

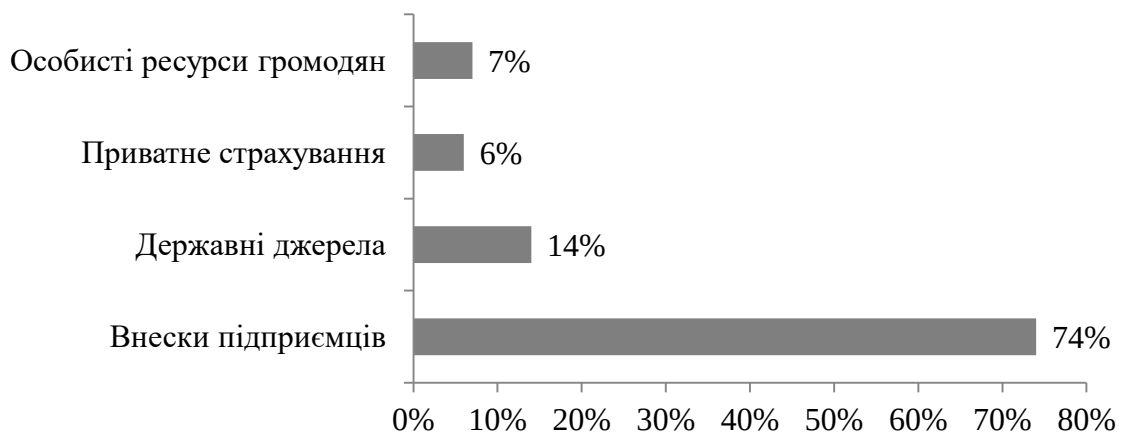

Рис. 2.7 – Бюджет охорони здоров'я жителів Німеччини

Розвитком і просуванням територіальних туристичних продуктів і загальним позиціонуванням Німеччини як туристичного напрямку займаються дві організації – Національний комітет Німеччини по туризму (Deutsche Zentrale für Tourismus, DZT) і Німецька Асоціація туризму (Deutscher Tourismusverband, DTV).

Національний комітет Німеччини по туризму – некомерційна маркетингова організація, що займається просуванням туристичних можливостей Німеччини усередині країни й за її межами, класичний приклад державно-приватного партнерства.

Організація фінансується з держбюджету на 65%. До складу організації входять 63 представника від різних учасників туристичного бізнесу:

починаючи з територіальних туристичних і різного роду громадських організацій, закінчуючи представниками туристичного бізнес-співтовариства.

Німецька асоціація туризму, будучи громадською організацією, виконує роль консультаційного й координаційного центру національної індустрії туризму. Вона поєднує організації національного, регіонального й муніципального рівня, координуючи їх діяльність по якісному розвитку сфери туризму, у тому числі оздоровчого. Зокрема, Асоціація виступає за перегляд організації літньої відпустки, для того щоб рівномірно розподілити туристичний потік на всі регіональні курорти. Асоціація регулярно здійснює дослідницькі проекти з метою виявлення ринкових проблем і можливостей розвитку регіональних туристичних індустрій оздоровчого туризму.

Таким чином, характерні риси реалізації стратегії оздоровчого туризму в Німеччині укладаються в наступному: туризм – інтегрована невід’ємна частина економіки, яка підпорядковується федеральному й регіональному законодавствам із широким спектром пільг у сфері середнього й малого підприємництва; пряма участь держави в просуванні національного туристичного продукту, у тому числі, інформаційна підтримка можливостей регіонального оздоровчого туризму, через інтернет-сайти відомчих організацій, відповідальних за розвиток туризму й підприємництва, а також регіональні й федеральні ЗМІ; формування стійких переваг у туристів до відвідування вітчизняних оздоровчих курортів; системний розвиток інфраструктури оздоровчої туристичної діяльності.

Британська система охорони здоров’я є однією з найстарших і найефективніших у світі. Лівова частина клінік тут державні, але поряд з ними існують і приватні медичні установи – саме останні приймають на лікування іноземних пацієнтів. Щорічно держава вкладає значні кошти в розвиток медичних технологій і інноваційних методик, що обумовлює високі показники ефективності британських клінік у боротьбі з багатьма захворюваннями, у тому числі тими, що в інших країнах визнані

невиліковними. В Англії функціонують 10 стратегічних органів охорони здоров'я (Strategic Health Authorities, Shas), які забезпечують керівництво, координацію й підтримку діяльності NHS у регіонах. Shas також працюють із місцевими органами керування, освіти, органами по розвитку туризму й громадськими організаціями [20].

У 2017 році урядом Великої Британії спільно з NHS розроблено стратегію розвитку туризму в країні під назвою «Tourism Sector Deal: Informing the Long-Term Tourism Strategy for Britain» [24], завданнями якої, в тому числі, є посилення державно-приватного партнерства в сфері туризму, як домінантної частини місцевої економіки, створення належних умов для підготовки кваліфікованих кадрів для галузі туризму в сфері оздоровлення з метою задоволення потреб місцевого ринку праці. У 2019 році урядом Великої Британії прийнято «Індустріальну стратегію» розвитку туристичного сектору («Industrial Strategy Tourism Sector Deal: Building a world-class experience economy» [55]), метою якої є встановлення довгострокових партнерських відносин між туристичною галуззю та урядом, створення Центру даних про туризм, впровадження нових форм туризму, в тому числі у сфері оздоровлення для охоплення нової аудиторії.

У Великобританії використовується модель охорони здоров'я, яку запропоновано в 1948 р. За даною моделлю бюджет Британської системи охорони здоров'я формується переважно з податкових надходжень (див. рис. 2.8 [5]).

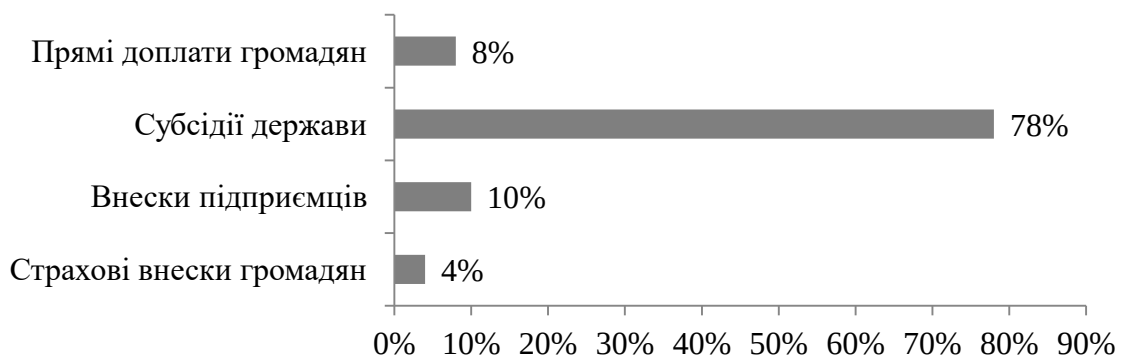

Рис. 2.8 – Бюджет Британської охорони здоров'я

Основними перевагами Британської системи охорони здоров'я є: державний характер фінансування охорони здоров'я; регулювання регіональних бюджетів охорони здоров'я шляхом перерозподілу фінансових ресурсів з регіонів з вищим рівнем життя в регіони з нижчим рівнем життя; невисокі (порівняно з іншими економічно розвинутими країнами) видатки на охорону здоров'я, які забезпечують високі показники стану здоров'я населення; диференційована система оплати праці лікарів загальної практики залежно від кількості і структури населення території.

В останні роки сформувалася тенденція зсуву центру медичного туризму з економічно розвинених західних країн (країни Європейського союзу, Канада й США) у країни Азійсько-Тихоокеанського регіону (Корея, Індія, Таїланд, Сінгапур) [33].

У цих країнах з розвиненою системою медичного туризму медична інфраструктура сформована з урахуванням міжнародних стандартів (в Індії 24 медичних центра з Ісі-Акредитацією, у Таїланді – 52, у Сінгапурі – 22, у Малайзії – 13, у Кореї – 27), розроблена законодавча база й механізми державної підтримки, комплексна послуга забезпечена сучасною інфраструктурою супутніх сервісів. Це яскраво демонструє Південна Корея, де медичний туризм розвивається швидкими темпами. У глобальному світовому рейтингу індустрії медичного туризму дана країна посідає шосте місце. Примітно й те, що 27 корейських клінік мають акредитацію Joint Commission International (JCI) [31].

Високотехнологічне оснащення, високий рівень фахівців, жорстка система контролю якості медичних послуг, доброзичливе обслуговування й порівняно низькі ціни в порівнянні з Японією, США, Німеччиною й Ізраїлем, роблять цю країну однією з найпривабливіших в області медичного туризму.

За рівнем оснащеності і якості надання медичних послуг корейські клініки в рейтингу світових лідерів перебувають на шостому місці. Персонал у клініках відрізняється високим рівнем підготовки й доброзичливістю, володіє декількома іноземними мовами.

Інтерес іноземців до одержання медичної допомоги в клініках Кореї постійно зростає за рахунок гарної якості й конкурентних цін на медичні послуги. В 2007 році країну відвідали 15 тисяч іноземних пацієнтів, в 2010 р. – 82 тисячі людей. По статистиці в 2018 році число пацієнтів склало близько 400 тисяч людей, а дохід від медичного туризму досяг більше 1,4 млрд доларів США.

На підставі вивчення досвіду організації й керування медичним туризмом на міжнародному рівні, можна зробити ряд висновків про сучасні тенденції на досліджуваному ринку. До числа найбільш важливих вважаємо за необхідне віднести:

Загальні фактори, що сприяють розвитку в'їзного туризму в сфері оздоровлення наступні: оптимальна вартість і висока якість надаваних лікувально-оздоровчих і медичних послуг; недоступність необхідних медичних процедур за місцем проживання пацієнтів і можливість їх термінового проведення за кордоном по в'їзній медичній візі; вигідне географічне положення, особливі кліматичні й природні умови, що дозволяє поєднувати ефективне лікування й ознайомленням з місцевою культурною й історичною спадщиною; державна увага до сфери охорони здоров'я й медичного туризму; ріст кількості осіб з позитивною споживчою поведінкою відносно здоров'я, готових платити за медичні послуги, у тому числі в сфері лікувально-оздоровчого й медичного туризму.

Кожна країна, що успішно працює на ринку туризму в сфері оздоровлення, має чіткий бізнес-план, програму інвестицій у медичну й сервісну інфраструктуру, стратегію й тактику розвитку галузі на перспективу. Розробляються медичні програми з додатковим туристичним сервісом, що включають транспортно-логістичні послуги, проживання, організацію харчування, культурно-дозвільні заходи й інші додаткові сервіси. Важливою інформацією для потенційних медичних туристів також є інформація про природно-кліматичні умови в країні перебування й особливостях менталітету місцевого населення.

Високий рівень впровадження інноваційних технологій у процес керування й реалізації послуг у сфері оздоровлення на внутрішньому й в'їзному ринку туризму при одночасному забезпеченні розумного співвідношення показників ціни і якості є ключовим драйвером росту й основним спонукальним мотивом для здійснення поїздки, особливо якщо буде потреба проведення складних операцій і тривалого лікування [13].

Конкурентні переваги суб'єктів підприємницької діяльності й навіть окремих держав на ринку туризму в сфері оздоровлення можуть досягатися за рахунок трансформації ресурсної бази не тільки з погляду її адаптації й ефективного раціонального використання стосовно до існуючого рівня економічної кон'юнктури ринку, але й за рахунок розширення практики внутрішньогалузевої взаємодії на базі створення й наступного розвитку кластерних структур, холдингових утворень, мережних об'єднань і т.п.

Важливу роль у сталому розвитку національного ринку туризму в сфері оздоровлення необхідно відвести уніфікованій системі просування туристичних послуг на рівні держави і на рівні бізнес-структур. Поширення інформації, забезпечення вільного й повного доступу про можливості й специфічні особливості національного сегмента ринку туризму в сфері оздоровлення є ключовим завданням усіх учасників ринкових відносин.

Виявлені тенденції розвитку туризму в сфері оздоровлення на міжнародному рівні сприятимуть обґрунтуванню напрямів розвитку вітчизняного ринку туристичних послуг в сфері оздоровлення.

2.3. PESTLE-аналіз глобальних трансформацій ринку оздоровчого туризму

Сучасний ринок оздоровчого туризму функціонує в умовах високої динамічності глобального середовища, що супроводжується цифровою трансформацією економіки, зміною споживчої поведінки, загостренням геополітичних ризиків, екологічними викликами та посиленням ролі

концепції сталого розвитку. У таких умовах особливої актуальності набуває використання стратегічних методів аналізу зовнішнього середовища, які дозволяють комплексно оцінити чинники впливу на розвиток wellness tourism.

Одним із найбільш поширених інструментів стратегічного аналізу є PESTLE-аналіз, який застосовується для систематизації та оцінювання політичних (Political), економічних (Economic), соціальних (Social), технологічних (Technological), правових (Legal) та екологічних (Environmental) факторів зовнішнього середовища. На відміну від традиційного економічного аналізу, PESTLE-підхід дозволяє дослідити не лише фінансово-економічні параметри розвитку ринку, а й визначити вплив глобальних мегатрендів, інституційних трансформацій та інноваційних процесів на функціонування туристичних систем [1].

Для ринку оздоровчого туризму використання PESTLE-аналізу є особливо доцільним, оскільки wellness tourism інтегрує елементи туристичної діяльності, системи охорони здоров'я, цифрових сервісів, екологічного менеджменту та індустрії гостинності. Крім того, сучасна wellness economy розвивається під впливом довгострокових соціально-демографічних тенденцій, серед яких старіння населення, зростання рівня стресу, поширення концепції preventive healthcare та збільшення попиту на персоналізовані оздоровчі послуги.

За даними Global Wellness Institute, у 2024 році обсяг глобальної wellness economy досяг 6,8 трлн дол. США, а до 2029 року прогнозується його зростання до 9,8 трлн дол. США. Середньорічний темп зростання ринку у 2024–2029 рр. очікується на рівні 7,6%, що суттєво перевищує темпи зростання світової економіки загалом. Найбільш динамічними сегментами визначено wellness real estate, mental wellness, thermal/mineral springs та wellness tourism [21]. Такі тенденції свідчать про структурну трансформацію світового ринку оздоровлення та формування нової моделі споживання туристичних послуг, орієнтованої на здоров'я, профілактику захворювань,

довголіття та підвищення якості життя.

У контексті глобальних трансформацій ринку оздоровчого туризму PESTLE-аналіз дозволяє:

- визначити ключові драйвери та бар'єри розвитку wellness tourism;
- оцінити вплив глобальних криз та макроекономічної нестабільності;
- проаналізувати соціально-демографічні зміни та трансформацію споживчої поведінки;
- дослідити роль цифрових технологій у розвитку туристичних екосистем;
- визначити вплив екологічних та ESG-факторів на формування сучасних wellness destinations;
- сформулювати стратегічні напрями розвитку ринку оздоровчого туризму в умовах глобальної невизначеності. Для систематизації факторів зовнішнього середовища доцільно використати структуру PESTLE-аналізу, представлену в таблиці 2.3 [29; 44; 56].

Таблиця 2.3 – Складові PESTLE-аналізу ринку оздоровчого туризму

Компонент	Основні фактори впливу на wellness tourism
Political	геополітична стабільність, державна підтримка туризму, міжнародна співпраця, візова політика, безпекові ризики
Economic	рівень доходів населення, інвестиції у wellness economy, інфляція, розвиток premium tourism, міжнародні туристичні потоки
Social	старіння населення, популяризація healthy lifestyle, зростання попиту на preventive healthcare, mental wellness, retreat tourism
Technological	цифровізація туристичних послуг, AI, big data, телемедицина, wearable devices, smart destinations
Legal	міжнародні стандарти якості, сертифікація wellness services, медичне право, стандарти безпеки, захист персональних даних
Environmental	sustainable tourism, ESG-підхід, climate change, carbon-neutral hospitality, екологізація wellness destinations

Застосування PESTLE-аналізу дозволяє комплексно дослідити глобальні трансформації ринку оздоровчого туризму та визначити ключові фактори, які формують сучасну модель розвитку wellness economy в умовах

цифровізації, глобальної нестабільності та переходу до концепції сталого розвитку.

Політичні фактори (Political) мають суттєвий вплив на розвиток ринку оздоровчого туризму, оскільки туристична діяльність безпосередньо залежить від рівня міжнародної безпеки, стабільності міждержавних відносин та ефективності державної туристичної політики. У сучасних умовах геополітичної нестабільності, військових конфліктів та енергетичних криз безпековий фактор стає одним із ключових детермінантів конкурентоспроможності wellness destinations. За даними UN Tourism [49], політична стабільність та рівень безпеки залишаються одними з основних критеріїв вибору туристичних напрямів у післяпандемічний період. Водночас державна підтримка wellness tourism реалізується через механізми стимулювання інвестицій, розвиток рекреаційної інфраструктури та інтеграцію оздоровчого туризму у національні стратегії public health і sustainable tourism development.

Суттєвий вплив на розвиток ринку мають міжнародні інтеграційні процеси, зокрема лібералізація візового режиму, розвиток авіасполучення та транскордонного співробітництва. Разом із тим посилення міграційних обмежень, санкційна політика та фрагментація світового економічного простору можуть негативно впливати на міжнародну туристичну мобільність. У таблиці 2.4 узагальнено основні політичні та економічні чинники трансформації wellness tourism.

Економічні фактори (Economic) визначають фінансову доступність wellness services та інвестиційну привабливість wellness economy. За оцінками [26], у 2024 році глобальна wellness economy досягла 6,8 трлн дол. США, а прогнозований середньорічний темп зростання до 2029 року становить 7,6 %, що перевищує темпи зростання світової економіки. Зростання доходів населення, розширення середнього класу та популяризація premium tourism стимулюють попит на високоякісні wellness services і personalized tourism products.

Таблиця 2.4 – Політичні та економічні фактори трансформації ринку
оздоровчого туризму [28; 49]

Фактор	Прояв впливу	Наслідки для wellness tourism
Геополітична нестабільність	Воєнні конфлікти, санкції, безпекові ризики	Перерозподіл міжнародних туристичних потоків
Державна підтримка tourism policy	Інвестиції у wellness infrastructure	Розвиток spa-resorts та медичного wellness tourism
Інфляція та валютна нестабільність	Зростання витрат на туристичні послуги	Підвищення вартості wellness travel
ESG-інвестиції	Фінансування sustainable tourism projects	Розвиток eco-hotels та green hospitality
Premium tourism	Зростання попиту на luxury wellness services	Розширення сегмента high-end wellness tourism

Одночасно негативний вплив на ринок мають інфляційні процеси, підвищення транспортних витрат та загальне зростання вартості послуг у сфері гостинності. У результаті спостерігається трансформація споживчої поведінки туристів: зростає популярність короткострокових wellness trips, регіонального туризму та гібридних форматів оздоровлення, які поєднують офлайн- та digital wellness services. Крім того, активізуються інвестиції у spa-resorts, thermal destinations, longevity clinics та wellness real estate, що свідчить про посилення ролі ESG-oriented investment models у туристичному бізнесі.

Соціальні фактори (Social) виступають одним із ключових драйверів розвитку wellness tourism. Сучасне суспільство характеризується зростанням уваги до фізичного та психічного здоров'я, популяризацією healthy lifestyle та preventive healthcare. За результатами досліджень McKinsey Future of Wellness Survey [39], понад 70 % споживачів у розвинених країнах вважають wellness щоденним пріоритетом, а найбільш динамічними сегментами стали mental wellness та sleep recovery programs.

Після пандемії COVID-19 суттєво зріс попит на retreat tourism, mindfulness tourism, detox programs та stress-management services. Однією з ключових демографічних тенденцій є старіння населення, що стимулює розвиток longevity tourism, rehabilitation programs та age-friendly tourism

infrastructure. Водночас молоде покоління туристів формує попит на digital wellness, yoga retreats та experience-based tourism.

Важливим соціальним трендом є індивідуалізація туристичних послуг. Сучасні споживачі дедалі більше орієнтуються на personalized wellness programs, які враховують фізіологічні, психологічні та поведінкові особливості людини. Це сприяє розвитку data-driven wellness services та customized tourism products.

Для систематизації соціально-технологічних факторів розвитку wellness tourism доцільно використати рисунок 2.9.

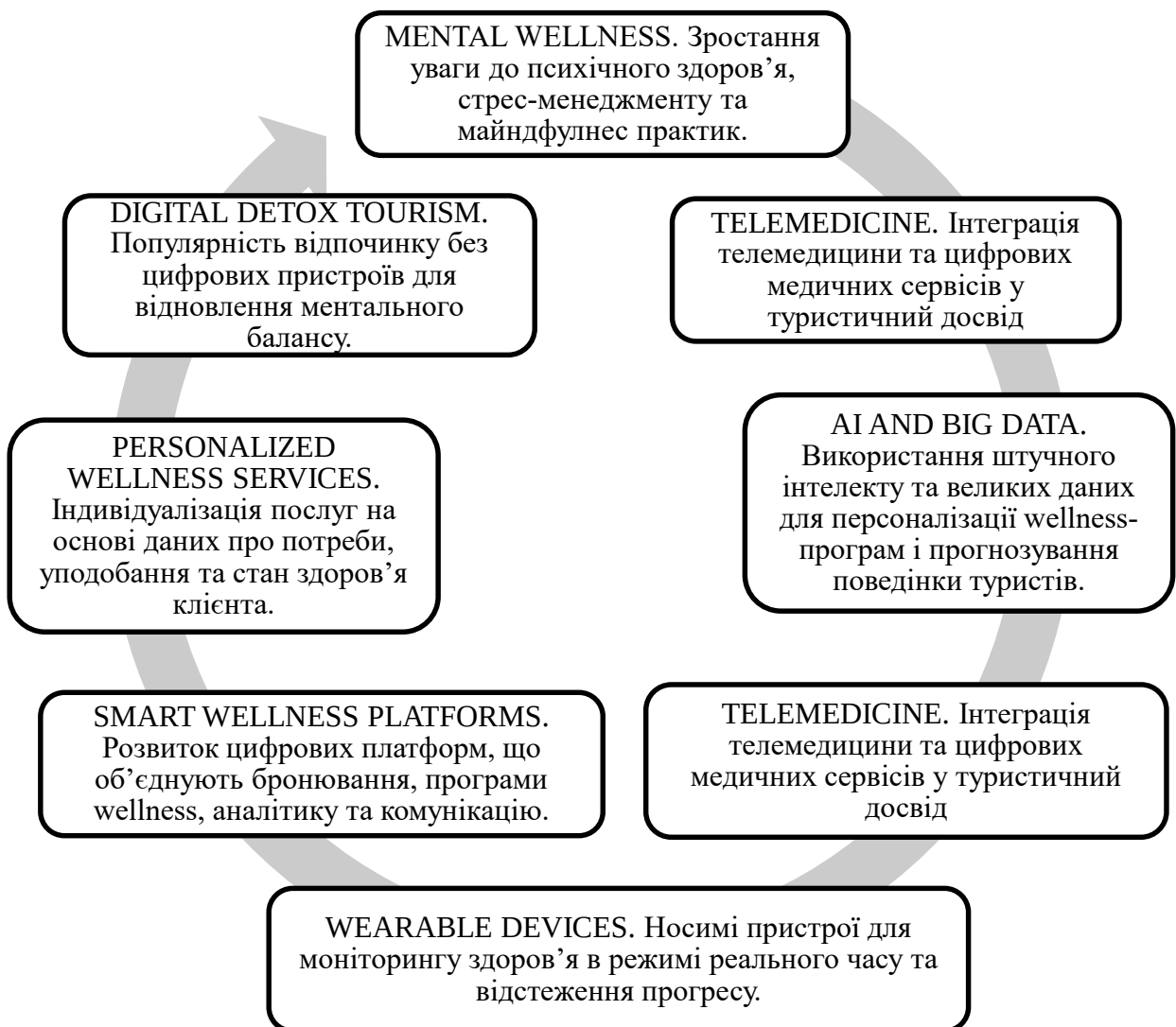

Рис. 2.9– Соціально-технологічні фактори розвитку wellness tourism [25; 44]

Технологічні фактори (Technological) визначають сучасний етап цифрової трансформації wellness economy. Інтенсивний розвиток AI, big data analytics, Internet of Things та mobile technologies суттєво змінює механізми створення й просування wellness services. AI-технології використовуються для персоналізації wellness-програм, аналізу поведінки туристів та автоматизації сервісних процесів. Використання big data дозволяє туристичним компаніям адаптувати туристичні продукти до змін ринкового попиту та підвищувати ефективність customer experience management.

Суттєвого розвитку набувають wearable devices та smart wellness platforms, які забезпечують моніторинг фізичного стану людини у режимі реального часу. Завдяки інтеграції телемедицини та digital health technologies формується новий сегмент virtual wellness tourism. Наукові дослідження підтверджують, що цифровізація стає одним із ключових чинників конкурентоспроможності сучасних туристичних дестинацій. Зокрема, у дослідженнях [13; 14; 32; 38] наголошується, що smart technologies формують нові моделі туристичного досвіду та стимулюють розвиток data-driven tourism ecosystems.

Правові фактори (Legal) відіграють важливу роль у забезпеченні якості та безпеки wellness services. Глобалізація ринку оздоровчого туризму супроводжується посиленням міжнародних вимог до сертифікації wellness infrastructure, стандартизації медичних послуг та захисту прав споживачів. Особливого значення набувають питання регулювання medical wellness tourism, ліцензування wellness providers та контролю якості rehabilitation services [40].

У контексті цифровізації важливим правовим аспектом є захист персональних даних та медичної інформації туристів. Використання AI, digital health platforms та wearable devices потребує дотримання міжнародних стандартів cybersecurity і data protection, зокрема вимог GDPR. Посилення регуляторних вимог у сфері цифрової безпеки поступово стає одним із факторів конкурентоспроможності сучасних wellness destinations.

Екологічні фактори (Environmental) формують основу концепції sustainable wellness tourism. Глобальні кліматичні зміни, деградація природних ресурсів та посилення екологічних ризиків стимулюють трансформацію туристичної індустрії у напрямі sustainable development. Сучасні туристи дедалі більше орієнтуються на eco-friendly wellness resorts, carbon-neutral hospitality та sustainable travel practices [16].

Особливе значення для розвитку wellness tourism мають природні рекреаційні ресурси – мінеральні води, термальні джерела, ліси та морські узбережжя. Водночас надмірне туристичне навантаження та climate change можуть призводити до деградації природних wellness resources. У відповідь на екологічні виклики активно розвиваються regenerative tourism, green hospitality та circular economy practices. Wellness-компанії дедалі частіше впроваджують енергоефективні технології, sustainable supply chains та системи екологічної сертифікації.

Таким чином, результати PESTLE-аналізу свідчать, що глобальні трансформації ринку оздоровчого туризму відбуваються під впливом комплексної взаємодії політичних, економічних, соціальних, технологічних, правових та екологічних факторів. Найбільш вагомими драйверами розвитку wellness tourism виступають цифровізація туристичних послуг, розвиток preventive healthcare, популяризація sustainable tourism та персоналізація wellness services. Водночас посилення геополітичної нестабільності, економічної турбулентності та кліматичних ризиків формує нові виклики для функціонування глобальної wellness economy та потребує формування адаптивних стратегій розвитку туристичних екосистем.

Висновки до 2 розділу

У результаті проведеного дослідження встановлено, що світовий ринок оздоровчого туризму демонструє стійку тенденцію до зростання та структурної трансформації під впливом глобальних економічних, соціальних

і технологічних змін. Аналіз макроекономічних показників засвідчив, що wellness economy є одним із найбільш динамічних сегментів світової туристичної індустрії, перевищуючи середні темпи зростання глобальної економіки. Водночас ринок характеризується високою чутливістю до кризових явищ, зокрема пандемічних, геополітичних та енергетичних потрясінь.

Порівняльний аналіз моделей розвитку оздоровчого туризму в країнах-лідерах дозволив визначити, що найбільш ефективними є інтегровані моделі, які поєднують медичний туризм, wellness-індустрію, інноваційні технології та державну підтримку. Провідні країни демонструють системний підхід до формування конкурентоспроможних wellness destinations через розвиток інфраструктури, стандартизацію послуг, інвестиції в якість сервісу та активне просування на міжнародному рівні. Водночас спостерігається зростання конкуренції між регіонами за залучення туристичних потоків із високою доданою вартістю.

PESTLE-аналіз засвідчив, що трансформація ринку оздоровчого туризму відбувається під комплексним впливом політичних, економічних, соціальних, технологічних, правових та екологічних факторів. Найбільш значущими драйверами розвитку виступають цифровізація туристичних послуг, поширення концепції preventive healthcare, зростання попиту на персоналізовані wellness-програми та впровадження принципів сталого розвитку. Водночас ключовими обмежувальними факторами залишаються геополітична нестабільність, економічна волатильність та посилення екологічних ризиків.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

3.1. Ключові драйвери та тренди розвитку оздоровчого туризму в умовах зміни споживчої поведінки

У сучасних умовах глобальної трансформації туристичного ринку оздоровчий туризм виступає одним із найбільш динамічних сегментів світової туристичної індустрії. Після пандемії COVID-19 спостерігається суттєва зміна споживчих пріоритетів, що супроводжується зростанням попиту на послуги, пов'язані з фізичним відновленням, психоемоційною стабілізацією, профілактикою захворювань та підтримкою якості життя. Концепція *wellness increasingly* трансформується з елементу преміального споживання у складову повсякденної моделі поведінки населення [12].

Сучасний ринок оздоровчого туризму формується під впливом комплексу взаємопов'язаних драйверів, які визначають трансформацію попиту та сприяють появі нових трендів. Найбільш значущими серед них є зміна споживчої поведінки, зростання ролі ментального здоров'я, цифровізація та екологізація туристичного продукту, що обумовлює перехід до персоналізованих, інтегрованих та сталих моделей розвитку оздоровчого туризму (див. табл. 3.1).

Одним із ключових драйверів розвитку ринку оздоровчого туризму є зростання глобального інтересу до превентивної медицини та довголіття (*longevity economy*). Сучасні споживачі дедалі частіше орієнтуються не лише на лікування, а й на підтримку фізичного та ментального здоров'я в довгостроковій перспективі.

Відповідно, попит зміщується у бік програм детоксу, *anti-age* терапії, *sleep tourism*, *stress recovery* та *holistic wellness*. Особливо активно даний тренд проявляється серед поколінь *Millennials* та *Gen Z*, які активно інтегрують *wellness*-практики у стиль життя [27; 34].

Таблиця 3.1 – Ключові драйвери та тренди розвитку оздоровчого туризму

Драйвер розвитку	Сутність впливу	Відповідний тренд	Вплив на ринок
Зміна споживчої поведінки	Орієнтація на якість життя та здоров'я	Wellness lifestyle	Зростання попиту на оздоровчі послуги
Психоемоційне навантаження	Зростання стресу, тривожності	Mental health tourism, digital detox	Популяризація програм відновлення
Демографічні зміни	Старіння населення	Longevity, anti-age tourism	Розвиток медично-оздоровчих послуг
Технологічний розвиток	Використання AI, big data	Персоналізація послуг	Індивідуалізація туристичного продукту
Екологічні фактори	Підвищення екосвідомості	Sustainable, regenerative tourism	Попит на еко- та природоорієнтовані продукти
Глобальні кризи	Пандемії, війни, нестабільність	Туризм відновлення	Формування нових ніш ринку
Інтеграція медицини і туризму	Розвиток превентивної медицини	Medical & wellness integration	Розширення спектра послуг

Важливим чинником розвитку оздоровчого туризму виступає трансформація споживчої поведінки під впливом психологічних та соціальних викликів сучасності. Зростання рівня стресу, інформаційного перевантаження та цифрової залежності сприяло популяризації концепції «digital detox tourism» та «slow travel». Туристи все частіше обирають дестинації, орієнтовані на усамітнення, відновлення ментального здоров'я, контакт із природою та мінімізацію цифрової взаємодії. У наукових дослідженнях підкреслюється, що wellness-подорожі дедалі більше розглядаються як інструмент психологічної реабілітації та емоційного відновлення [35; 43; 48; 57].

Суттєвим трендом сучасного етапу розвитку оздоровчого туризму є персоналізація туристичного продукту. Використання цифрових технологій, штучного інтелекту, wearable devices та big data дозволяє формувати індивідуалізовані wellness-програми відповідно до фізичного стану, поведінкових характеристик та медичних показників туристів. Це сприяє

переходу від стандартизованих wellness-послуг до концепції «precision wellness» [57].

Одночасно спостерігається посилення ролі сталого розвитку та екологізації туристичного продукту. Сучасні споживачі дедалі більше орієнтуються на екологічно відповідальні подорожі, regenerative tourism, organic wellness та nature-based experiences. Це сприяє інтеграції wellness-туризму з концепціями ESG та sustainable tourism. У 2025 р. значного поширення набули wellness-формати, пов'язані з агротуризмом, екологічними ретритами та природоорієнтованими практиками відновлення [12; 57].

Окремим драйвером розвитку ринку оздоровчого туризму є зростання попиту на трансформаційний туристичний досвід (transformative tourism). Туристи прагнуть не лише отримати рекреаційні послуги, а й досягти внутрішніх психологічних змін, емоційного перезавантаження та особистісного розвитку. Дослідження сучасних науковців свідчать, що саме transformative experience стає важливим фактором вибору wellness-дестинацій та формування лояльності споживачів [43].

Крім того, важливою тенденцією є інтеграція оздоровчого туризму з медичними, спортивними та реабілітаційними послугами. У багатьох країнах формується комплексна модель health-oriented tourism ecosystem, що поєднує wellness, preventive healthcare, rehabilitation та hospitality management. Такий підхід забезпечує диверсифікацію туристичного продукту та підвищує конкурентоспроможність дестинацій на глобальному ринку [19].

Таким чином, сучасний розвиток оздоровчого туризму визначається комплексом взаємопов'язаних драйверів, серед яких ключову роль відіграють трансформація споживчої поведінки, цифровізація, персоналізація послуг, зростання значення ментального здоров'я, екологізація туристичного попиту та орієнтація на довгострокове благополуччя. У перспективі саме здатність туристичних дестинацій адаптуватися до нових моделей споживання визначатиме їх конкурентні позиції на світовому ринку

оздоровчого туризму.

Узагальнення впливу ключових драйверів та відповідних трендів розвитку оздоровчого туризму доцільно представити у вигляді концептуальної моделі, яка відображає взаємозв'язок між факторами зовнішнього середовища, трансформацією споживчого попиту та напрямками розвитку ринку. Як видно з додатку Ж, розвиток ринку оздоровчого туризму є результатом комплексної дії соціальних, економічних, технологічних та демографічних драйверів, які формують нову модель споживчої поведінки. У свою чергу, трансформація попиту зумовлює появу ключових трендів, зокрема орієнтацію на wellness lifestyle, персоналізацію послуг, цифровізацію та екологізацію туристичного продукту. Це забезпечує перехід до інтегрованої моделі розвитку оздоровчого туризму, що поєднує медичні, рекреаційні та інноваційні компоненти.

У сучасних умовах цифрова трансформація виступає одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності ринку оздоровчого туризму. Згідно з сучасними дослідженнями у сфері туризму та цифрової економіки, цифровізація забезпечує підвищення ефективності бізнес-процесів, покращення якості сервісу та формування нових форматів туристичного досвіду [15; 32].

Одним із найбільш значущих напрямів цифровізації є використання технологій штучного інтелекту (AI) та великих даних (Big Data), які дозволяють здійснювати глибокий аналіз поведінки споживачів і формувати персоналізовані оздоровчі програми. Такі рішення сприяють переходу до концепції «smart wellness», де туристичні послуги адаптуються до індивідуальних потреб, стану здоров'я та вподобань клієнтів [37].

Важливу роль відіграють також технології телемедицини та дистанційного моніторингу здоров'я, які дозволяють інтегрувати медичні послуги в туристичний продукт. Це актуально в умовах зростання попиту на превентивну медицину та реабілітаційні програми. Використання wearable devices (фітнес-трекери, смарт-годинники) забезпечує безперервний контроль

фізичного стану туристів і підвищує ефективність оздоровчих програм [45].

Суттєвим трендом є розвиток цифрових платформ та онлайн-сервісів бронювання, які забезпечують доступність оздоровчих послуг для широкого кола споживачів. Платформізація ринку сприяє підвищенню прозорості, конкурентності та інтеграції різних сегментів туристичної індустрії. Крім того, мобільні додатки та CRM-системи дозволяють підприємствам ефективно управляти взаємовідносинами з клієнтами [32].

Інноваційні технології, зокрема віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR), відкривають нові можливості для просування оздоровчого туризму. Вони дозволяють створювати віртуальні тури, демонструвати wellness-програми та формувати очікування клієнтів ще до фактичного відвідування DESTINATION. Такі інструменти підвищують рівень залученості споживачів та сприяють прийняттю рішення про подорож (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Вплив цифрових технологій на розвиток оздоровчого туризму

Технологія	Сфера застосування	Ефект для споживача	Вплив на ринок
Штучний інтелект (AI)	Аналіз поведінки туристів	Персоналізовані програми	Індивідуалізація послуг
Big Data	Прогнозування попиту	Точні рекомендації	Оптимізація управління
Телемедицина	Дистанційні консультації	Доступ до медичних послуг	Інтеграція медицини і туризму
Wearable devices	Моніторинг здоров'я	Контроль фізичного стану	Підвищення якості послуг
Онлайн-платформи	Бронювання, продаж	Зручність і доступність	Розширення ринку
VR/AR	Презентація послуг	Віртуальний досвід	Підвищення попиту
CRM-системи	Управління клієнтами	Персоналізований сервіс	Підвищення лояльності

Водночас цифровізація сприяє формуванню комплексних туристичних екосистем, у межах яких відбувається інтеграція туристичних, медичних, спортивних та рекреаційних послуг. Це дозволяє створювати цілісні

оздоровчі продукти, забезпечує синергію між учасниками ринку [14].

Вплив цифровізації на розвиток оздоровчого туризму доцільно узагальнити у вигляді концептуальної моделі, яка відображає логіку трансформації туристичного продукту під впливом технологій (див. рис. 3.1).

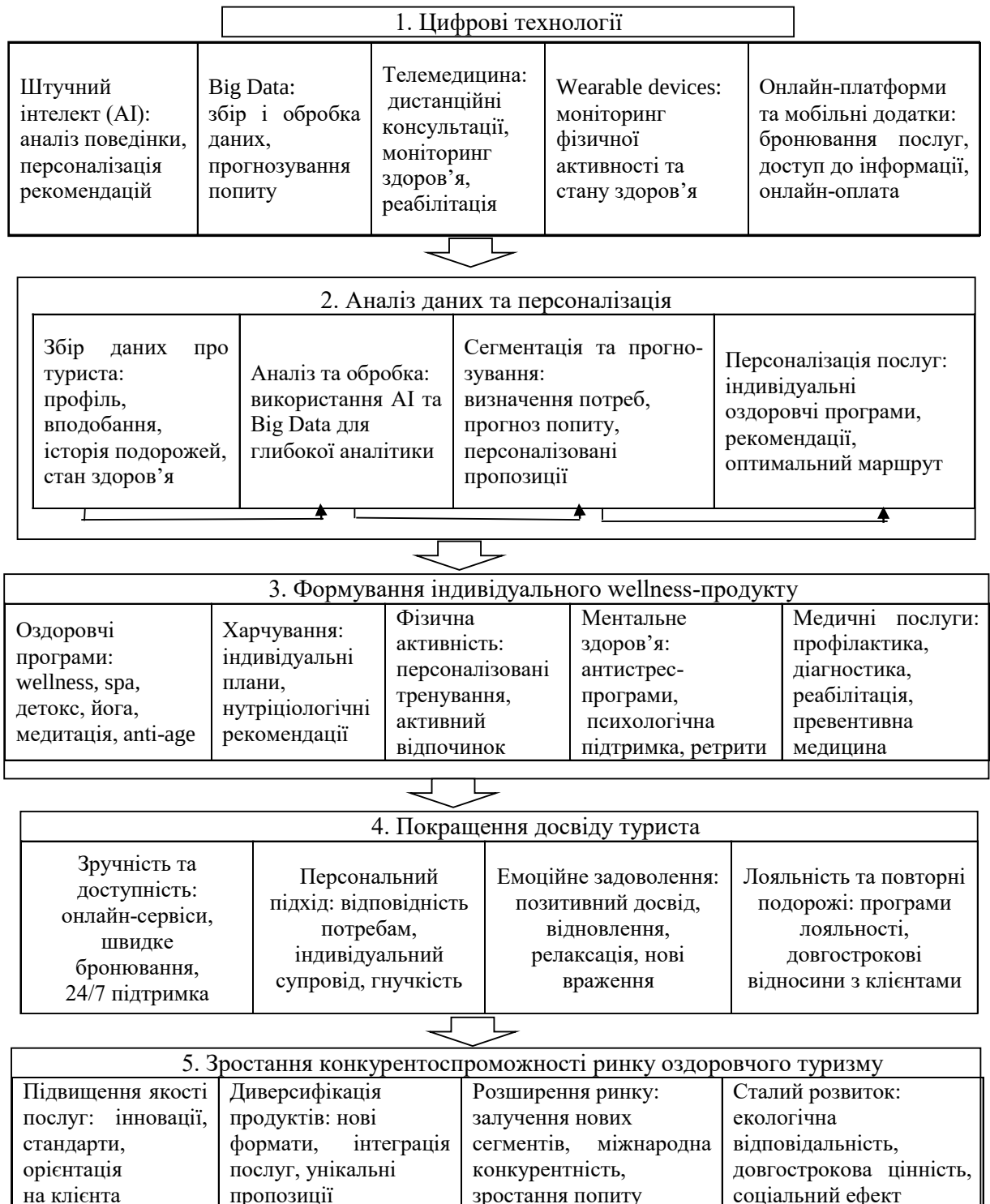

Рис. 3.1 – Модель впливу цифровізації на розвиток оздоровчого туризму

Як показано на рисунку 3.2, цифрові технології виступають базовим елементом формування сучасного оздоровчого туризму, забезпечуючи персоналізацію послуг, підвищення якості клієнтського досвіду та створення інноваційних форматів туристичного продукту. У результаті цифровізація сприяє підвищенню конкурентоспроможності ринку та його адаптації до сучасних викликів.

3.2. Стратегічні пріоритети розвитку оздоровчого туризму в Україні та інтеграція у світовий ринок

В умовах сучасних глобальних трансформацій та внутрішніх соціально-економічних викликів розвиток ринку оздоровчого туризму в Україні набуває стратегічного значення як інструмент відновлення людського капіталу, підвищення якості життя населення та стимулювання економічного зростання. Особливої актуальності це питання набуває в контексті повномасштабної війни, яка зумовила зростання попиту на послуги фізичної та психологічної реабілітації, а також формування нової моделі споживчої поведінки, орієнтованої на відновлення та підтримку здоров'я [4].

Одним із ключових стратегічних напрямів розвитку оздоровчого туризму в Україні є формування концепції «туризму відновлення», яка передбачає інтеграцію рекреаційних, медичних та психологічних послуг. Такий підхід дозволяє створювати комплексні продукти, орієнтовані на реабілітацію військових, постраждалого населення та осіб із підвищеним рівнем стресу. У цьому контексті важливу роль відіграє діяльність державних інституцій, зокрема Державного агентства розвитку туризму, яке ініціює програми, спрямовані на розвиток внутрішнього туризму та відновлення туристичної інфраструктури [42].

Другим важливим напрямом є трансформація санаторно-курортного комплексу України, який має значний потенціал, проте потребує модернізації. Йдеться про оновлення матеріально-технічної бази,

впровадження сучасних wellness-програм, цифрових технологій, а також адаптацію до міжнародних стандартів якості. Перехід від застарілої моделі функціонування до сучасного wellness-формату дозволить підвищити конкурентоспроможність українських курортів на внутрішньому та міжнародному ринках.

Суттєвим стратегічним вектором є розвиток внутрішнього оздоровчого туризму, який у сучасних умовах виступає основним драйвером ринку. Обмеження міжнародних подорожей та безпекові фактори стимулюють зростання попиту на локальні туристичні продукти. Це створює передумови для розвитку регіональних дестинацій, зокрема Карпатського, Подільського та Причорноморського регіонів, які мають значний природно-ресурсний потенціал.

Важливим напрямом є також цифровізація ринку оздоровчого туризму в Україні. Впровадження цифрових платформ, онлайн-сервісів бронювання, систем управління клієнтським досвідом (CRM), а також використання технологій штучного інтелекту сприятиме підвищенню ефективності функціонування підприємств галузі. Цифровізація дозволяє не лише оптимізувати бізнес-процеси, але й формувати персоналізовані туристичні продукти, що відповідають сучасним вимогам споживачів [50].

Окрему увагу слід приділити інтеграції оздоровчого туризму з системою охорони здоров'я. Формування єдиного медико-туристичного простору сприятиме розвитку превентивної медицини, реабілітаційних послуг та підвищенню доступності оздоровчих програм для населення. Такий підхід відповідає сучасним світовим тенденціям та дозволяє підвищити ефективність використання наявних ресурсів.

Не менш важливим є впровадження принципів сталого розвитку в управління оздоровчим туризмом. Використання екологічно безпечних технологій, збереження природних ресурсів, розвиток еко- та природоорієнтованих форм туризму сприятиме формуванню довгострокових конкурентних переваг України на світовому ринку (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Стратегічні напрями розвитку оздоровчого туризму в Україні

Стратегічний напрям	Зміст	Очікуваний ефект
Туризм відновлення	Реабілітаційні та психологічні програми	Відновлення населення, соціальний ефект
Модернізація санаторіїв	Оновлення інфраструктури, нові послуги	Підвищення якості та конкурентоспроможності
Розвиток внутрішнього туризму	Стимулювання попиту в межах країни	Зростання доходів регіонів
Цифровізація	Онлайн-платформи, AI, CRM	Оптимізація та персоналізація послуг
Інтеграція з медициною	Медико-туристичні послуги	Розширення ринку
Сталий розвиток	Екологічні практики	Довгострокова конкурентоспроможність

Таким чином, стратегічний розвиток оздоровчого туризму в Україні має базуватися на комплексному підході, що поєднує модернізацію інфраструктури, цифровізацію, інтеграцію з медичною сферою та орієнтацію на внутрішній ринок, що дозволить забезпечити стійке зростання галузі.

З метою підвищення ефективності функціонування ринку оздоровчого туризму в Україні доцільним є впровадження інноваційних цифрових та організаційних рішень, що відповідають сучасним глобальним тенденціям розвитку галузі.

Одним із перспективних напрямів є створення національної цифрової платформи «Wellness Ukraine», яка об'єднуватиме суб'єктів ринку оздоровчого туризму (санаторно-курортні заклади, медичні центри, SPA-комплекси, туристичні оператори) в єдину інформаційно-комунікаційну систему. Така платформа забезпечить інтеграцію послуг, прозорість ринку, спрощення процесів бронювання та формування комплексного туристичного продукту (див. дод. 3).

Важливим інструментом розвитку є розробка спеціалізованого мобільного додатку для оздоровчого туризму, функціональні можливості якого передбачають: збір та обробку даних про стан здоров'я користувача, аналіз індивідуальних потреб за допомогою технологій штучного інтелекту,

формування персоналізованих рекомендацій щодо оздоровчих програм, а також можливість бронювання послуг у режимі реального часу. Такий підхід дозволить сформувати індивідуалізований туристичний продукт і підвищити рівень задоволеності споживачів.

Перспективним напрямом є також розвиток концепції «smart-курортів», зокрема в Карпатському регіоні, що передбачає використання цифрових технологій (IoT, wearable devices, системи моніторингу здоров'я) для підвищення якості оздоровчих послуг та оптимізації управління туристичними потоками. Це сприятиме формуванню інноваційної інфраструктури оздоровчого туризму та підвищенню конкурентоспроможності регіону.

Крім того, доцільним є впровадження програм «туризму відновлення», орієнтованих на реабілітацію військовослужбовців та цивільного населення, що постраждало внаслідок військових дій. Реалізація таких програм із використанням природно-рекреаційного потенціалу України дозволить поєднати соціальний ефект із економічною вигодою для регіонів.

Інноваційним напрямом розвитку може стати використання VR/AR-технологій для просування оздоровчого туризму, що дозволяє потенційним туристам ознайомитися з умовами перебування, програмами лікування та інфраструктурою дестинацій ще до здійснення подорожі. Це підвищує довіру споживачів та сприяє прийняттю рішення про придбання туристичного продукту.

Впровадження зазначених інноваційних рішень забезпечить формування сучасної моделі розвитку оздоровчого туризму в Україні, орієнтованої на цифровізацію, персоналізацію та інтеграцію послуг, що відповідає глобальним тенденціям розвитку галузі.

Узагальнення стратегічних напрямів розвитку оздоровчого туризму в Україні доцільно представити у вигляді концептуальної моделі, яка відображає взаємозв'язок між зовнішніми викликами, стратегічними рішеннями та очікуваними результатами розвитку галузі (див. рис. 3.2).

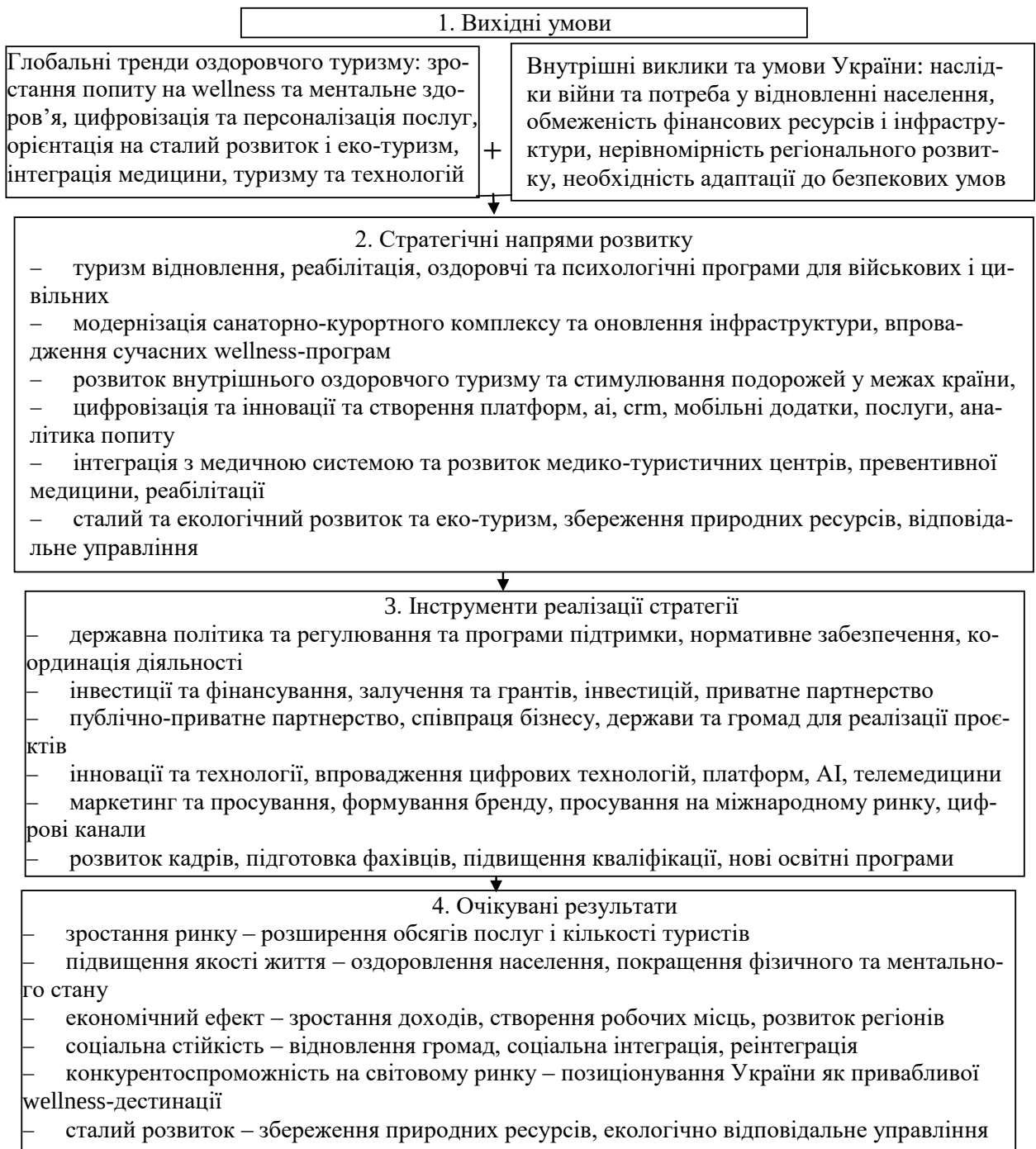

Рис. 3.2 – Стратегічна модель розвитку оздоровчого туризму в Україні

Як видно з рисунка 3.3, ефективний розвиток оздоровчого туризму в Україні можливий за умови комплексного поєднання стратегічних напрямів та інструментів їх реалізації, що дозволяє забезпечити адаптацію галузі до сучасних викликів та формування стійких конкурентних переваг.

Висновки до 3 розділу

Розвиток ринку оздоровчого туризму в сучасних умовах визначається комплексною взаємодією глобальних трендів, цифрових трансформацій та специфічних національних чинників. Узагальнення ключових драйверів розвитку дозволило визначити, що основними з них є зміна споживчої поведінки, зростання значущості ментального здоров'я, орієнтація на превентивну медицину, а також посилення ролі екологічних та соціальних аспектів у формуванні туристичного продукту.

Доведено, що цифровізація виступає стратегічним інструментом трансформації оздоровчого туризму, забезпечуючи перехід до персоналізованих, технологічно інтегрованих та клієнтоорієнтованих моделей обслуговування. Використання технологій штучного інтелекту, великих даних, телемедицини та цифрових платформ сприяє підвищенню якості послуг, оптимізації бізнес-процесів та формуванню інноваційних форматів туристичного досвіду.

Обґрунтовано, що для України розвиток оздоровчого туризму має стратегічне значення в контексті післявоєнного відновлення та підвищення якості життя населення. Запропоновано ключові напрями розвитку, серед яких пріоритетними є формування концепції «туризму відновлення», модернізація санаторно-курортної бази, розвиток внутрішнього туризму, цифровізація галузі та інтеграція з системою охорони здоров'я. Реалізація зазначених напрямів потребує активної державної підтримки, залучення інвестицій, розвитку публічно-приватного партнерства та впровадження інноваційних рішень.

Таким чином, стратегічний розвиток ринку оздоровчого туризму повинен базуватися на системному підході, що поєднує адаптацію до глобальних трендів, впровадження цифрових технологій та врахування національних особливостей.

ВИСНОВКИ

Досягнуто основну мету дослідження, а саме здійснено моніторинг та визначено ключові тенденції й стратегічні напрями розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах зміни споживчих пріоритетів.

Ринок оздоровчого туризму сформувався як складна багаторівнева екосистема, що інтегрує туристичні, медичні, wellness та цифрові компоненти і функціонує під впливом трансформації споживчого попиту. У межах дослідження уточнено понятійний апарат, розмежовано категорії «оздоровчий», «wellness», «лікувальний» та «медичний туризм», а також обґрунтовано їх взаємозв'язок через концепцію health continuum, яка відображає безперервність процесу: від профілактики до лікування.

Встановлено, що сучасна структура ринку характеризується високим рівнем диференціації та включає не лише традиційних учасників (постачальників послуг, посередників і споживачів), але й нові елементи – цифрові платформи, health-tech компанії та інституційні механізми регулювання. Обґрунтовано доцільність розгляду ринку як інтегрованої системи, у центрі якої перебуває споживач, а формування цінності відбувається через взаємодію попиту, продукту, послуг і споживчого досвіду.

У першому розділі запропоновано сучасну сегментацію ринку, що охоплює wellness, medical, rehabilitation, preventive та luxury сегменти, які відрізняються за мотивацією споживачів, рівнем медичного втручання та характеристиками туристичного продукту. Доведено, що ключовими тенденціями розвитку є персоналізація послуг, цифровізація, зростання ролі ментального здоров'я та орієнтація на довголіття.

Водночас виявлено інституційні обмеження розвитку ринку в Україні, пов'язані з термінологічною та нормативною невизначеністю, що знижує його ефективність та інвестиційну привабливість. У цілому, ринок оздоровчого туризму виступає важливим фактором соціально-економічного розвитку, формуючи мультиплікативний ефект у суміжних галузях та

сприяючи підвищенню якості життя населення.

В другому розділі проведений аналіз засвідчив, що світовий ринок оздоровчого туризму у 2024 – 2025 рр. демонструє стійке відновлення та переходить до фази структурної трансформації. Найдинамічніше розвиваються сегменти wellness-туризму, ментального здоров'я, цифрового оздоровлення, spa- та retreat-послуг. Світовий ринок wellness-туризму у 2024 році практично відновився до докризового рівня 2019 року, а середньорічні темпи його зростання у 2024 – 2029 рр. прогнозуються на рівні 10–12%, що значно перевищує темпи розвитку традиційного туристичного сектору.

У ході дослідження встановлено, що лідерами світового ринку оздоровчого туризму залишаються США, Німеччина, Китай, Японія та Франція, які формують найбільші обсяги доходів wellness-економіки. США утримують провідні позиції завдяки високому рівню розвитку приватної медицини, інноваційних технологій та premium-сегменту wellness-послуг. Країни Європи демонструють конкурентні переваги за рахунок інтеграції оздоровчого туризму із системами державного медичного страхування, розвитку курортно-рекреаційної інфраструктури та реалізації політики сталого розвитку. Водночас країни Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема Південна Корея, Таїланд та Сінгапур, забезпечують високі темпи приросту міжнародного медичного туризму завдяки поєднанню доступної вартості послуг, сучасної медичної інфраструктури та активної державної підтримки.

Аналіз секторної структури wellness-економіки показав, що найбільшу частку формують сфери особистого догляду та beauty-послуг, здорового харчування, фізичної активності й wellness-туризму. Після пандемії COVID-19 найбільш швидке відновлення продемонстрували wellness-туризм, spa-індустрія та сегмент ментального здоров'я. Зокрема, wellness-туризм у 2024 році перевищив 100% від рівня 2019 року, що свідчить про повне відновлення ринку та формування нових моделей споживчої поведінки, орієнтованих на профілактику, емоційне благополуччя та персоналізовані

оздоровчі послуги.

PESTLE-аналіз глобальних трансформацій ринку оздоровчого туризму дозволив визначити ключові фактори, що впливатимуть на розвиток галузі у середньостроковій перспективі. До основних драйверів віднесено цифровізацію туристичних сервісів, зростання попиту на sustainable wellness tourism, інтеграцію AI та smart-health технологій, старіння населення та підвищення уваги до ментального здоров'я. Водночас стримуючими факторами залишаються геополітична нестабільність, інфляційні процеси, нерівномірність доступу до інвестицій та посилення конкуренції між міжнародними туристичними дестинаціями. У результаті дослідження підтверджено, що сучасний ринок оздоровчого туризму трансформується у високотехнологічну, інноваційно орієнтовану та екосистемну модель розвитку, де ключовими конкурентними перевагами стають якість сервісу, цифрові технології, екологічність та комплексний підхід до формування wellness-продукту.

У третьому розділі досліджено стратегічні напрями та інструменти розвитку ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчої поведінки та цифровізації економіки. Встановлено, що розвиток оздоровчого туризму доцільно розглядати як комплексний процес управління, який передбачає інтеграцію організаційних структур, економічних механізмів, цифрових технологій та інноваційних інструментів взаємодії між суб'єктами ринку з метою досягнення цільових показників ефективності, конкурентоспроможності та якості туристичних послуг.

Обґрунтовано, що сучасні драйвери розвитку оздоровчого туризму формуються під впливом зміни споживчих пріоритетів, зростання попиту на послуги фізичного та ментального відновлення, розвитку превентивної медицини, а також посилення ролі екологічних та соціальних факторів. Це дозволило конкретизувати напрями трансформації туристичного продукту та визначити ключові тенденції, серед яких домінують персоналізація послуг, інтеграція медичних і туристичних компонентів, а також орієнтація на

довгострокове благополуччя споживачів.

Визначено, що цифровізація є базовим інструментом управління розвитком оздоровчого туризму, оскільки забезпечує формування індивідуалізованих wellness-продуктів, оптимізацію бізнес-процесів та підвищення ефективності взаємодії з клієнтами. Особливу роль відіграють цифрові платформи бронювання, мобільні додатки, технології штучного інтелекту та аналітики великих даних, що дозволяють формувати персоналізовані рекомендації та забезпечувати комплексний підхід до оздоровлення.

У межах дослідження виділено перспективний напрям розвитку – використання цифрових платформ та мобільних додатків для управління оздоровчими подорожами. Встановлено, що такі рішення дозволяють інтегрувати процеси планування, моніторингу стану здоров'я, підбору індивідуальних програм та бронювання послуг в єдину цифрову екосистему. Водночас визначено їх основні переваги (зручність, доступність, персоналізація) та обмеження (питання захисту даних, необхідність цифрової грамотності користувачів, обмежена інтеграція з медичними системами).

На основі проведеного аналізу запропоновано концепцію створення спеціалізованого цифрового додатку для розвитку ринку оздоровчого туризму в Україні, який має виконувати такі функції:

- збір та інтеграція даних з різних джерел (медичних, поведінкових, туристичних);
- аналітична обробка інформації із застосуванням технологій штучного інтелекту;
- формування персоналізованих рекомендацій щодо оздоровчих програм;
- забезпечення прямого бронювання послуг та формування індивідуальних маршрутів.

Окрім цього, запропоновано низку інноваційних напрямів розвитку ринку оздоровчого туризму, які можуть бути використані в практичній

діяльності та представлені у доповіді, зокрема:

- створення національної цифрової платформи «Wellness Ukraine», яка об'єднуватиме санаторії, медичні центри, SPA-комплекси та туристичні оператори в єдину систему;
- впровадження програм «туризму відновлення» для військових та цивільного населення з використанням природно-рекреаційного потенціалу України;
- розвиток smart-курортів у Карпатському регіоні з використанням IoT-технологій для моніторингу стану здоров'я туристів;
- створення персоналізованих wellness-програм на основі генетичних або біометричних даних (biohacking tourism);
- використання VR/AR-технологій для попереднього ознайомлення з оздоровчими програмами та формування туристичного досвіду;
- розвиток екологічних wellness-ретритів як елементу sustainable tourism;
- впровадження систем лояльності на основі blockchain для підвищення довіри та прозорості взаємодії з клієнтами.

Таким чином, стратегічний розвиток ринку оздоровчого туризму має базуватися на поєднанні інноваційних технологій, цифрових рішень та адаптації до сучасних соціально-економічних викликів. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме формуванню конкурентоспроможного, інноваційного та соціально орієнтованого ринку оздоровчого туризму в Україні, здатного інтегруватися у глобальний туристичний простір та забезпечувати довгостроковий економічний і соціальний ефект.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Билим О. С., Шандова Н. В. Система моніторингу розвитку підприємств. Узгодження маркетингових інтересів як альтернатива конкурентній боротьбі : монографія / колектив авторів ; під ред. д.е.н., проф. Г. Г. Савіної. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2017. 305 с.
2. Влащенко Н. М. Управління курортами : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2019. 226 с.
3. Галасюк С. Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47> (дата звернення: 24.05.2024).
4. Зарубіна А. В., Онуйко Ю. Ю., Щербатюк Н. І. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2227> (дата звернення: 22.04.2026).
5. Мальська М., Бордун О., Антонюк Н. Медичний і оздоровчий туризм (між. та нац. аспекти) : навч. посіб. Київ : Каравела, 2022. 234 с.
6. Носирєв О. О. Лікувально-оздоровчий туризм: тенденції та стратегічні вектори розвитку. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 321–331. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.38> (дата звернення: 24.04.2026).
7. Офіційний сайт «Національне бюро подорожей і туризму» – National Travel Tourism Office (NTTO). URL: https://travel.trade.gov/about/tourism_policy.asp (дата звернення: 22.04.2026).
8. Офіційний сайт Статистичної служби ЄС «Eurostat». URL: https://ec.europa.eu/eurostat/home?p_auth=BMAuWo7&p_p_id=esta. (дата звернення: 22.04.2026).
9. Сайт асоціації медичного туризму (міжнародний). URL: <https://medicaltourismassociation.com>. (дата звернення: 22.04.2026).
10. Центр відповідальних подорожей (Center for Responsible Travel,

CREST). URL: <https://www.responsibletravel.org/> (дата звернення: 22.04.2026).

11. Arenas-Escaso J. F., Folgado-Fernández J. A., Palos-Sánchez P. R. Internet interventions and therapies for addressing the negative impact of digital overuse: a focus on digital free tourism and economic sustainability. *BMC Public Health*. 2024. Vol. 24, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-023-17584-6> (дата звернення: 15.05.2026).

12. Bhuyan K. N., Naik R., Khangarot G. Wellness tourism: nurturing nature and achieving sustainable development goals (SDGs) while travelling. *Environment, Development and Sustainability*. 2025. URL: <https://doi.org/10.1007/s10668-025-06183-7> (дата звернення: 15.05.2026).

13. Blazevic O. Health tourism and «smart specialisation». *UTMS Journal of Economics*. 2016. Vol. 7 (1). PP. 85–95.

14. Buhalis D. Technology in Tourism – From Information Communication Technologies to eTourism and Smart Tourism towards Ambient Intelligence Tourism: A Perspective Article. *Tourism Review*. 2020. Vol. 75. P. 267–272. URL: <https://doi.org/10.1108/TR-06-2019-0258> (дата звернення: 24.04.2026).

15. Buhalis D., Leung D., Lin M. Metaverse as a disruptive technology revolutionising tourism management and marketing. *Tourism Management*. 2023. Vol. 97. Article 104724. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104724> (дата звернення: 24.04.2026).

16. But T., Mamotenko D., Korniienko O., Gubar O. Financial Assurance for Tourism Development and Its Impact on the Economy of European Countries. *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies* / Ed. A. Semenov, I. Yepifanova, J. Kajanová. Vol 240. Cham : Springer, 2025. P. 63-80. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-81557-7_4 (дата звернення: 22.04.2026).

17. Connell J. Contemporary Medical Tourism: Conceptualisation, Culture and Commodification. *Tourism Management*. 2022. Vol. 90. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104453> (дата звернення: 24.04.2026).

18. Constitution of the World Health Organization. *World Health*

Organization (WHO). URL: <https://www.who.int/about/governance/constitution> (дата звернення: 01.05.2026).

19. Deloitte. *Global Healthcare Outlook 2025*. URL: <https://www2.deloitte.com> (дата звернення: 01.05.2026).

20. Driving Factors of the Health and Wellness Tourism Industry: A Sharing Economy Perspective Evidence from KPK Pakistan / N. Ullah et al. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, no. 23. P. 13344. URL: <https://doi.org/10.3390/su132313344> (дата звернення: 15.05.2026).

21. Euromonitor International. *Wellness Tourism Global Industry Overview 2025*. URL: <https://www.euromonitor.com/the-world-market-for-health-and-wellness/report> (дата звернення: 24.04.2026).

22. European Commission. *A Year of Transformation: Key Insights from the EU Tourism Transition Pathway in 2025*. URL: <https://transition-pathways.europa.eu/tourism/articles/year-transformation-key-insights-eu-tourism-transition-pathway-2025> (дата звернення: 01.05.2026).

23. Global Healthcare Travel Council. URL: <https://globalhtc.org/page/our-mission> (дата звернення: 22.04.2026).

24. Global Spa Summit LLC. *Wellness Tourism Definition*. URL: <http://www.spalietuva.lt/files/GLOBAL%20SPA%20SUMMIT%202011.pdf> (дата звернення: 01.05.2026).

25. Global Wellness Institute. *Defining Wellness Policy*. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/defining-wellness-policy/> (дата звернення: 24.04.2026).

26. Global Wellness Institute. *Global Wellness Economy Monitor 2025*. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2025-global-wellness-economy-monitor/> (дата звернення: 01.05.2026).

27. Global Wellness Institute. *The Global Wellness Economy Reaches \$6.8 Trillion and Is Projected to Hit \$9.8 Trillion by 2029*. 2025. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/press-room> (дата звернення: 01.05.2026).

28. Global Wellness Institute. URL: <https://globalwellnessinstitute.org> (дата

звернення: 24.04.2026).

29. Global Wellness Institute. *Wellness Tourism Initiative*. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/wellness-tourism-initiative/> (дата звернення: 24.04.2026).

30. Grand View Research. *Medical Tourism Market Size & Trends Report, 2025–2030*. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/medical-tourism-market> (дата звернення: 24.04.2026).

31. Joint Commission International (JCI). URL: <https://www.jointcommissioninternational.org> (дата звернення: 24.04.2026).

32. Koo C., Shin S., Gretzel U., Xiang Z. AI-powered smart tourism 2.0: A 10-year retrospective and updated model. *Electronic Markets*. 2025. Vol. 35, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1007/s12525-025-00847-y> (дата звернення: 24.04.2026).

33. Korea Health Industry Development Institute (KHIDI). *Medical Korea 2024: Statistics on International Patients in Korea*. URL: <https://www.khidi.or.kr> (дата звернення: 24.04.2026).

34. Lee H.-J., Choi H. C., Jeong C. Trails of Transformation: Balancing Sustainability, Security, and Culture in DMZ Walking Tourism. *Land*. 2025. Vol. 14(6). URL: <https://doi.org/10.3390/land14061204> (дата звернення: 24.04.2026).

35. Lehman M., Kurečić P. The Possibilities of Health Tourism Development in the Continental Region of Croatia. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/820621.The_Possibilities_of_Health_Tourism_Development.pdf (дата звернення: 22.04.2026).

36. Lehmann T., Gronau W. Tourism Development in Transition Economies of the Western Balkans – Addressing the Seeming Oxymoron of Institutional Voids and Tourism Growth. *Zeitschrift für Tourismuswissenschaft*. 2019. Vol. 11(1). P. 45–64. URL: <https://doi.org/10.1515/tw-2019-0004> (дата звернення: 22.04.2026).

37. Li J., Chew A., Wang H. Investigating state-of-the-art planning strategies for electric vehicle charging infrastructures in coupled transport and power networks: A comprehensive review. *Progress in Energy*. 2024. URL:

<https://doi.org/10.1088/2516-1083/ad6be1> (дата звернення: 24.04.2026).

38. Mamotenko D., Korniienko O., But T., Gubar O., Pavlenchuk A. (2026). Conceptual Strategies for Managing Innovation Processes in the Life Cycle of the EU Tourism Industry. In: Semenov A., Yepifanova I., Kajanová J. (eds) *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, vol 272. Springer, Cham. pp 285–310. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-032-06608-4_15 (дата звернення: 22.04.2026).

39. McKinsey & Company. *Feeling Good: The Future of the Wellness Market*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/feeling-good-the-future-of-the-1-point-5-trillion-wellness-market> (дата звернення: 01.05.2026).

40. Medical Tourism: What Is Health Tourism & Where Is It Popular? URL: <https://www.william-russell.com/blog/what-is-medical-tourism/> (дата звернення: 22.04.2026).

41. Mueller H., Kaufmann E. L. Wellness Tourism: Market Analysis of a Special Health Tourism Segment and Implications for the Hotel Industry. *Journal of Vacation Marketing*. 2001. Vol. 7(1). P. 5–17.

42. Mykhailichenko H. Development of the tourist product of healthcare and medical tourism of Ukraine. *Efektivna ekonomika*. 2020. No. 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.2> (дата звернення: 22.04.2026).

43. Nguyen H. L. «Let's Do This Again!»: Gratification of Transformative Experience in Wellness Tourism. *Journal of Travel Research*. 2025. URL: <https://doi.org/10.1177/00472875251363630> (дата звернення: 22.04.2026).

44. OECD. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Tourism Trends and Policies*. URL: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/tourism-trends-and-policies.htm> (дата звернення: 01.05.2026).

45. Smith M., Puczkó L. *Health, Tourism and Hospitality: Spas, Wellness and Medical Travel*. 2nd ed. London : Routledge, 2014. 320 p.

46. Statista. *Wellness Tourism Market Size Worldwide 2024–2026*. URL:

<https://www.statista.com> (дата звернення: 01.05.2026).

47. Strittmatter A. Health and economic development – evidence from the introduction of public health care. *Journal of Population Economics*. 2013. Vol. 26. P. 1549–1584.

48. Tsviliy S., Mamotenko D., Kaptiukh T. Strategic marketing mechanisms for the post-war development of tourist destinations: international experience and its implementation in Ukraine. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. 2025. №4 (68). 104 p. P. 64–72. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2025-4-68-12> (дата звернення: 22.04.2026).

49. UN Tourism. *Tourism Data Dashboard*. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data> (дата звернення: 01.05.2026).

50. Vazquez Melendez E. I., Bergey P., Smith B. Blockchain technology for supply chain provenance: increasing supply chain efficiency and consumer trust. *Supply Chain Management: An International Journal*. 2024. Vol. 29, no. 4. P. 706–730. URL: <https://doi.org/10.1108/SCM-08-2023-0383> (дата звернення: 24.04.2026).

51. Wellness Tourism Experiences and Tourists' Satisfaction: A Multicriteria Analysis Approach / V. Karagianni et al. *Tourism and Hospitality*. 2025. Vol. 6, no. 4. P. 179. URL: <https://doi.org/10.3390/tourhosp6040179> (дата звернення: 22.04.2026).

52. Wellness Tourism Market. *Wellness Tourism Market Size, Share & Trends Analysis Report (2026 – 2035)*. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/wellness-tourism-market> (дата звернення: 22.04.2026).

53. World Bank. *Global Economic Prospects 2025*. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (дата звернення: 01.05.2026).

54. World Economic Forum. *Travel & Tourism Development Index 2024*. URL: <https://www.weforum.org/reports/travel-tourism-development-index-2024/> (дата звернення: 24.04.2026).

55. World Health Organization. *Health Promotion*. URL: <https://www.who.int/features/qa/health-promotion/en/> (дата звернення: 01.05.2026).

56. World Tourism Organization (UN Tourism). URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 01.05.2026).

57. World Travel & Tourism Council. *Economic Impact Report 2025*. London : WTTC, 2025. URL: <https://www.travelpulse.ca/news/impacting-travel/travel-tourism-growth-outpaces-global-economy-in-2025-wttc> (дата звернення: 01.05.2026).

58. Кравець Б. Ю., Мамотенко Д. Ю. Моніторинг та сучасні тенденції розвитку світового ринку оздоровчого туризму в умовах трансформації споживчого попиту. *Тиждень науки – 2026* : матеріали щорічної наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів, 13–17 квітня 2026 р. Запоріжжя, 2026.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структурна модель оздоровчого туризму (wellness – лікувальний – медичний)

Додаток Б

Структурна модель світового ринку оздоровчого туризму

Додаток В

Модель формування цінності на ринку оздоровчого туризму

Додаток Г

Оздоровчий ринок за регіонами, 2019-2024 рр.

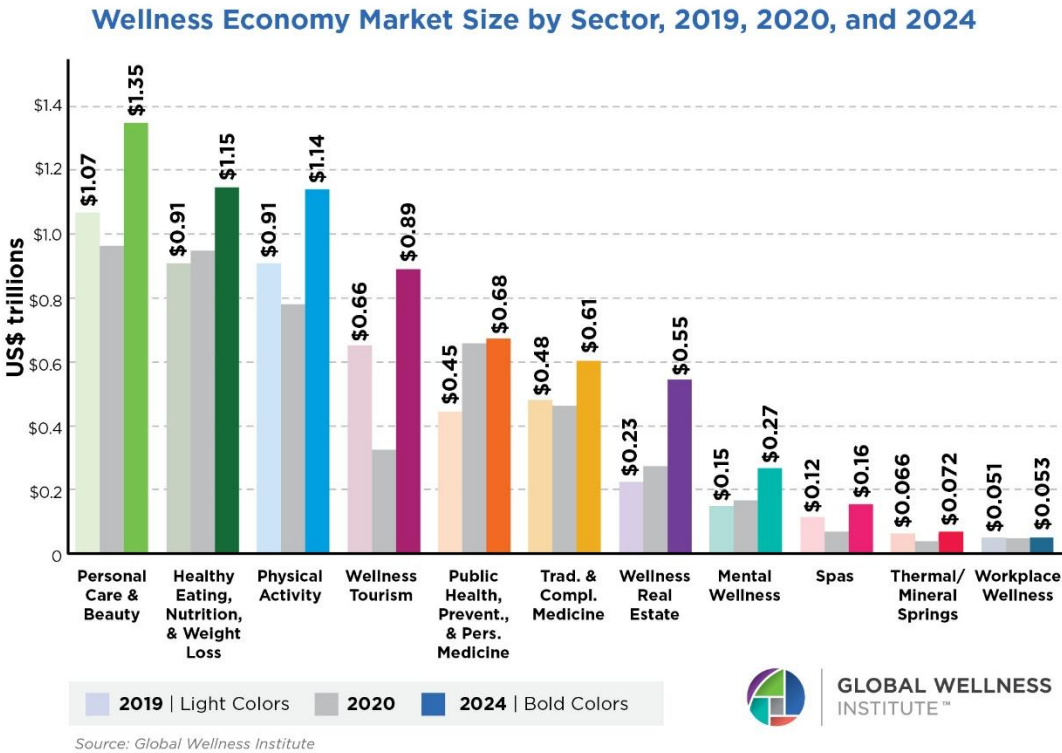
Figure 1.4: Wellness Economy by Region, 2019-2024

	Wellness Economy						Average Annual Growth Rate	
	(US\$ billions)						2023-2024	2019-2024
	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*	2024		
North America	\$1,570.0	\$1,528.2	\$1,814.3	\$2,042.9	\$2,158.2	\$2,299.6	6.6%	7.9%
Asia-Pacific	\$1,623.9	\$1,531.1	\$1,731.1	\$1,755.6	\$1,861.1	\$2,034.4	9.3%	4.6%
Europe	\$1,284.8	\$1,158.5	\$1,425.1	\$1,478.0	\$1,594.8	\$1,742.6	9.3%	6.3%
Latin America-Caribbean	\$304.9	\$247.5	\$288.9	\$340.6	\$386.0	\$402.8	4.3%	5.7%
Middle East-North Africa	\$134.2	\$131.9	\$146.0	\$164.2	\$175.3	\$190.1	8.5%	7.2%
Sub-Saharan Africa	\$77.5	\$72.1	\$78.7	\$88.4	\$91.9	\$94.0	2.3%	3.9%
WORLD	\$4,995.4	\$4,669.4	\$5,484.1	\$5,869.7	\$6,267.4	\$6,763.6	7.9%	6.2%

* 2019-2023 figures have been revised since GWI released the previous version of the Global Wellness Economy Monitor (see Page iv for more details).
Note: Figures may not sum to total due to rounding. Source: Global Wellness Institute, based on extensive primary research and secondary data sources.

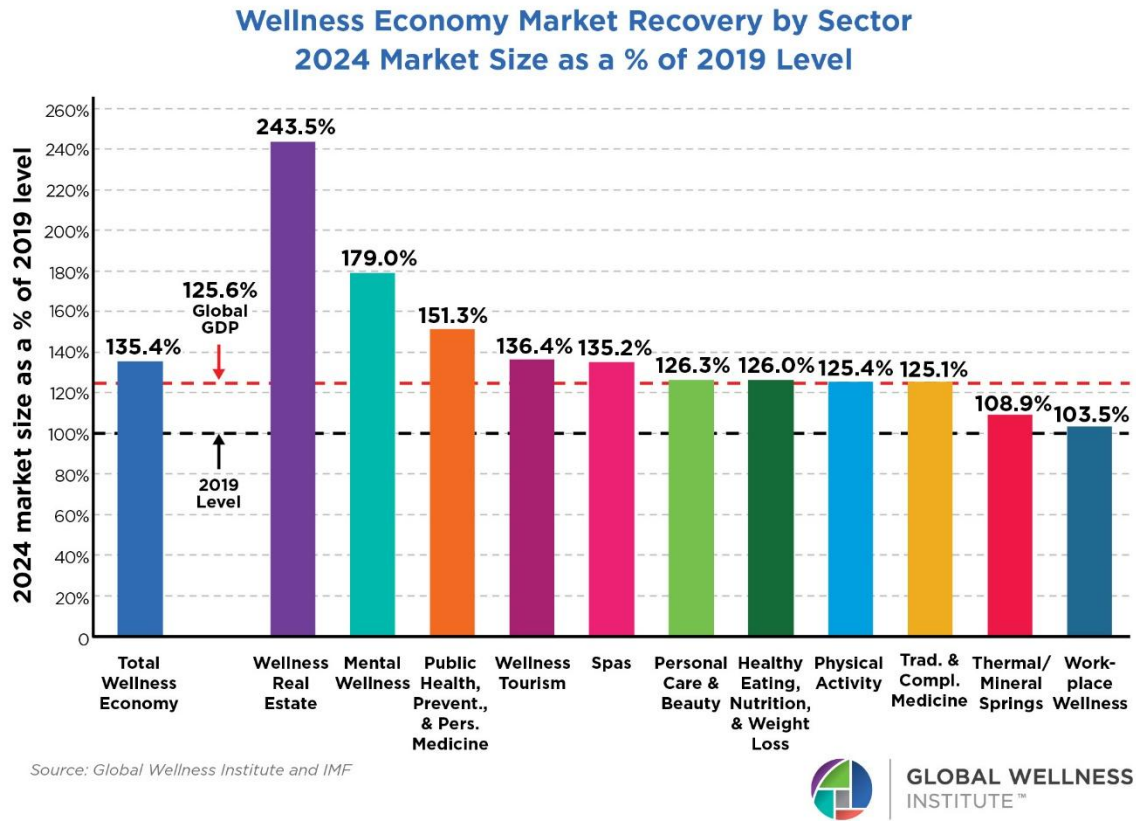
Додаток Д

Розмір оздоровчого ринку за секторами 2019, 2020 та 2024 роки

Додаток Е

Відновлення оздоровчого ринку за секторами в 2024 році, розмір ринку у % до рівня 2019 року

Додаток Є

Прогнозований середньорічний темп зростання за секторами 2024 – 2029 роки

Wellness Economy Growth Projections, 2024-2029

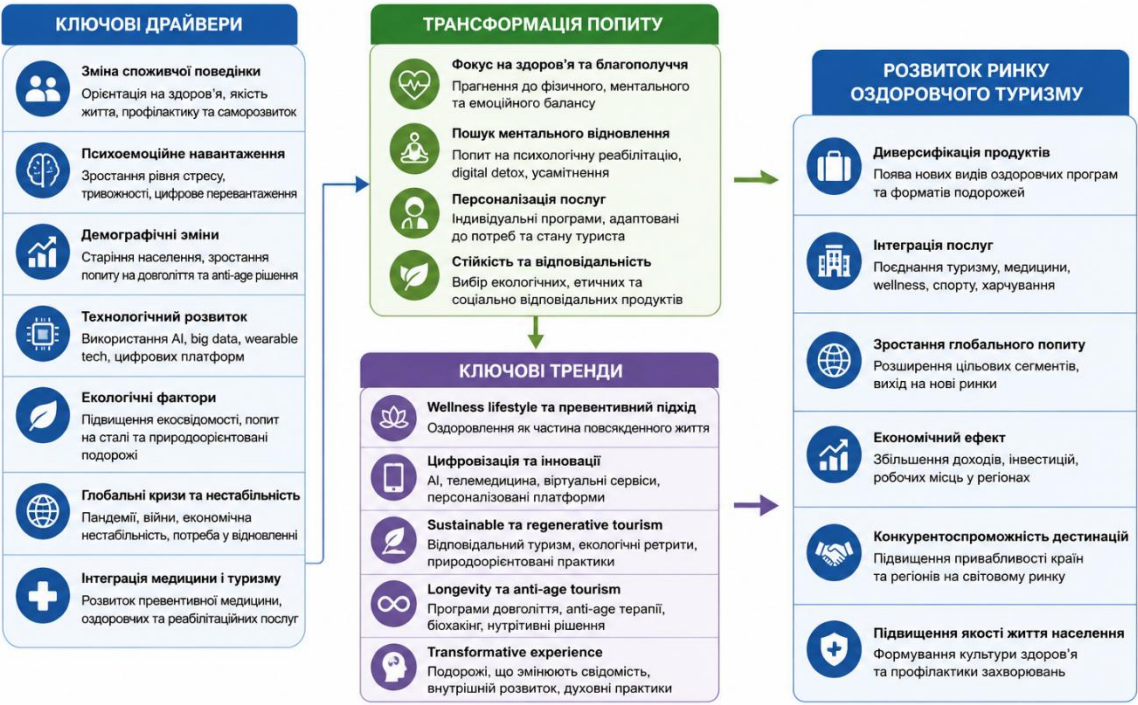
	Market Size (US\$ billions)		Projected Market Size (US\$ billions)					Projected Average Annual Growth Rate
	2019	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2024- 2029
Personal Care & Beauty	\$1,068.8	\$1,350.0	\$1,431.3	\$1,479.5	\$1,549.1	\$1,628.0	\$1,710.4	4.8%
Healthy Eating, Nutrition, & Weight Loss	\$911.2	\$1,148.0	\$1,283.5	\$1,364.3	\$1,443.7	\$1,529.1	\$1,620.9	7.1%
Physical Activity	\$912.1	\$1,143.9	\$1,210.5	\$1,261.3	\$1,323.5	\$1,391.7	\$1,463.6	5.1%
Wellness Tourism	\$655.1	\$893.9	\$978.7	\$1,077.8	\$1,180.5	\$1,280.6	\$1,383.3	9.1%
Wellness Real Estate	\$225.2	\$548.4	\$637.2	\$746.1	\$857.4	\$978.0	\$1,114.0	15.2%
Traditional & Complementary Medicine	\$483.9	\$605.6	\$678.6	\$756.6	\$836.8	\$922.0	\$1,012.0	10.8%
Public Health, Prevention, & Personalized Medicine	\$446.6	\$675.9	\$712.3	\$743.8	\$777.8	\$814.1	\$852.3	4.7%
Mental Wellness	\$149.9	\$268.3	\$299.3	\$331.1	\$364.6	\$399.3	\$434.6	10.1%
Spas	\$116.5	\$157.4	\$170.8	\$186.4	\$200.6	\$214.2	\$228.0	7.7%
Thermal/Mineral Springs	\$65.8	\$71.7	\$79.1	\$87.9	\$97.2	\$106.2	\$115.6	10.0%
Workplace Wellness	\$51.5	\$53.3	\$53.7	\$54.2	\$55.8	\$57.5	\$59.3	2.2%
Wellness Economy	\$4,995.4	\$6,763.6	\$7,364.9	\$7,901.1	\$8,480.0	\$9,095.2	\$9,750.4	7.6%

*Note: Figures do not sum to total due to overlap in segments.
Source: Global Wellness Institute estimates, based upon economic and industry sector projections from the IMF, ILO, Euromonitor, and GWI's data and projection model.*

Додаток Ж

Модель впливу ключових драйверів на розвиток оздоровчого туризму

Додаток 3

Модель національної цифрової платформи «Wellness Ukraine»

